



LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

# ŽIVO VIRELO

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXIX • CIJENA: 13 KN



**OBITELJ I OBREDNO ISKUSTVO**  
od 16. siječnja do 19. veljače 2022.

# LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

# Živo vrelo



Jean-Baptiste Greuze,  
*Otac čita Bibliju svojoj obitelji, 1755.*

God. XXXIX. (2022.)  
Liturgijsko-pastoralni list  
za promicanje liturgijske obnove

*Glavni i odgovorni urednik:*  
Mario Kopjar

*Uredničko vijeće:*  
Mario Kopjar, Zvonko Pažin,  
Ivica Raguž, Milan Dančuo,  
Ivan Bingula

*Predsjednik uredničkog vijeća:*  
mons. Zdenko Križić

*Uredništvo:*  
Mario Kopjar, Lana Gusić

*Grafička priprema:*  
Tomislav Koščak, HILP

*Izdavač i nakladnik:*  
Hrvatski institut za liturgijski pastoral  
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji  
Ksaverska cesta 12a  
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050  
e-mail: hilp@hilp.hr  
www.hilp.hr

*Tisak:*  
Grafika Markulin, Lukavec

ISSN 1331-2170 – UDK 282



## UREDNIKOVA RIJEČ

Ogled života za Život

1

## NAŠA TEMA: OBITELJ I OBREDNO ISKUSTVO

Domagoj Volarević: Redovno i izvanredno

2

Milan Dančuo: Obrednost u obitelji

8

Mario Kopjar: Obitelj

14

## OTAJSTVO I ZBILJA

Biblijsko-teološka razmišljanja:  
A. Vučković, M. Horvat, D. Tepert,  
D. Pezer, T. Hačko

Druga nedjelja kroz godinu

20

Treća nedjelja kroz godinu

24

Četvrta nedjelja kroz godinu

28

Peta nedjelja kroz godinu

32

Šesta nedjelja kroz godinu

36

## U DUHU I ISTINI

Molitva Ocu nebeskom za obitelj

40

## Ogled života za Život

**D**olasci i odlasci. S trenutcima koje pamtimo, osjećajima s kojima ispraćamo vrijeme koje nam se više ne vraća, poput daška što isušuje jutarnju rosu, letimo ovim svijetom dok ipak ne zastanemo. Ne na stanici ili peronu, nego pred ogledalom svojega života, obitelji, onim kome pripadamo. Već iz navike u ogledalu vidimo onoliko osoba i predmeta koliko se zapravo i nalazi ispred njega. Često vidimo sebe, svoju uobičajenu sliku vanjskog izgleda i odemo dalje. Nakon nekog vremena, vraćamo se na isto mjesto pred ogledalo i opet odemo dalje. Dolasci i odlasci. Možda i nismo primijetili posebne promjene osim odjeće, obuće i tragova vremena na sebi, no to ionako nije bitno ako zaista nismo vidjeli sebe i svoje potpuno biće, svoj život. Usput rečeno, možda nismo ni primijetili ruke onoga koji to ogledalo drži – dragoga Boga.

Svakim dolaskom pred ogledalo susrećemo se, istina, sa slikom onoga što je pred njim, a to smo mi, i ne samo! Tu, u slici našega postojanja postoji nešto što se možda ne vidi na prvi pogled, a to je naša osobnost i međuljudski odnosi. Susret koji izgleda jednosmjerno, postaje višesmjernan. Ako bismo zastali pokraj nečijeg ogledala i pogledali sliku, refleksiju u njemu, vidjeli bismo zaista samo osobu koja je pred njim, no istina je ta da je pokraj nas osoba kojoj ne vidimo njezin unutrašnji svijet, emocionalnu dimenziju, sve ono što ona u sebi nosi. Ogledalo ne skriva čovjeka, već mu daje mogućnost da se dobro vidi.

Ako s ovim brzim životnim korakom iskoristimo priliku da ne prođemo samo ispred ogledala, nego da se zaustavimo i poklonimo sebi vrijeme za iskreni pogled u nj, tada ćemo znati prepoznati sve ono što smo primali u životu, rastući u obiteljima, u čitavom svom životu i sve ono što od sebe, od svojega života, realno dajemo svijetu oko sebe. Nitko zaista od sebe, svojim sređenijim izgledom izvana, neće utjecati na nečiji život, jer je to samo slika – fasada izvana. Bitno je ono što je unutar zidova mojega bića, mojega doma. Ima li u njemu ljudi? Može li se čovjek u njemu lijepo osjećati? Dolasci i odlasci su naši zajednički koraci na putu Godine posvećene obitelji – *Amoris laetitia*!

*Urednik*

# Redovno i izvanredno

## Spomen kršćanskih otajstava u obitelji

DOMAGOJ VOLAREVIĆ

*Svjedoci smo dakle da je radi tehničkih ograničenjâ, [...] uputa, mnogima nezgodno sudjelovati na sakramentalnim slavljinama kršćanske zajednice u predviđenom liturgijskom prostoru, crkvi. Ali to ograničenje otvorilo nam je, ili bolje rečeno podsjetilo nas je na neke druge mogućnosti. Mogućnosti koje su često bile u drugom planu. Dapače, dobili smo na teži i neobičan način priliku da ponovno pogledamo neke načine slavlja i prenošenja vjere koji su u pastoralnoj praksi manje naglašeni. Mogućnost zajedničkoga slavlja u obitelji. Ili čak cjelokupno stanje nas je podsjetilo da je, kako se često može čuti sa propovjedaonicâ, obitelj osnova jedinica ne samo ljudske zajednice, već i Crkve.*

Pandemija u kojoj se još uvijek nalazimo postavila je pred svijet razne izazove. Naravno da je očuvanje zdravlja i stavljanje virusa pod kontrolu prvotni izazov. Usporedno s tim, u različitim područjima ljudskoga djelovanja, pojavljuju se i ostali izazovi na svakome zasebnom polju. Unutar religijskoga, zavisno od raznih krajeva, mnogi su vjernici suočeni s praktičnim problemom vršenja vjerskih obreda. Stoga i u kršćanstvu, različita su ograničenja u izvanjskim liturgijskim slavljinama. U početku su sjećamo se, slavlja liturgije u župnim zajednicama čak bila potpuno obustavljena. Stejećući pomalo kontrolu nad zdravstvenom situacijom, na tom polju stvari su se poboljšale. Ipak mnoge konkretne i vidljive restrikcije su u slavlju kršćanske liturgije i dalje prisutne. Još su na snazi, koliko se može pratiti iz medija za uglavnom veći dio kršćanskoga svijeta. Naše promišljanje usmjereno je prvotno na Crkvu u našem narodu i državi.

Nova situacija, nove okolnosti, i dobre i one manje dobre uvijek su za posljedicu ljudskoga djelovanja imale razne prilagodbe. U manje dobrim okolnostima, kakve su i aktualne, pokušavalo se u prvom redu prilagodbama olakšati ljudsko djelovanje. Kršćanska liturgija jest djelo i Boga i čovjeka. Božanski je element ovdje dakle neokrznut. Ljudski element, dakle Crkva koja slavi, suočena je s nekim praktičnim, na prvi pogled restrikcijama. Ili, možda manje grubo zvuči, uputama. Svrha im je očuvati ljudski život i zdravlje, i pojedinca i zajednice. Božja veličina time ništa ne gubi, dapače: i u novonastalim okolnostima prema uputama i liječnika i za vjernike također mjero-davnih crkvenih vlasti može se proslavljati Boga i biti dionikom milosti Božje. Svjedoci smo dakle da je radi tehničkih ograničenjâ, i kako rekosmo, uputa, mnogima nezgodno sudjelovati na sakramentalnim slavljinama kršćanske zajednice u predviđenom liturgijskom prostoru, crkvi. Ali to ograničenje otvorilo nam je, ili bolje rečeno *podsjetilo nas je na neke druge mogućnosti. Mogućnosti koje su često bile u drugom planu. Dapače, dobili smo na teži i neobičan način priliku da ponovno pogledamo neke načine slavlja i prenošenja vjere koji su u pastoralnoj praksi manje naglašeni. Mogućnost zajedničkoga slavlja u obitelji. Ili čak cjelokupno stanje nas je podsjetilo da je, kako se često može čuti sa propovjedaonicâ, obitelj osnova jedinica ne samo ljudske zajednice, već i Crkve. U obitelji mnogi dobiju osnove vjere.*

Ako u kršćanskoj obitelji, u redovitim situacijama, svaki pojedinac dobije temeljni navještaj vjere, proizlazi logičko pitanje je li onda u obitelji moguće i tu vjeru na određeni način svečano obilježiti, ili proslaviti? Naravno da ne možemo govoriti o striktnom sakramentalnom smislu *ex opere operato*. Ali sakramentalna je milost implicitno, naravno i stvarno prisutna u redovitim slučajevima: preko sakramenta ženidbe, braka. Brak je osnovni sakrament unutar kojega obitelj, kućna Crkva može, dapače, mora među ostalim graditi i živjeti i vjersku dimenziju života. Ta je dimenzija za kršćane okvirna i upućujuća. Različita su okruženja i situacije u kojima različite obitelji žive: društvena, religiozna, obrazovna, ekonomska... Dijelom mogu, vjerojatno i utječu na načine i vidove vjerskoga života u obitelji. Sve se dakle odvija, u okvirima sakramentalne milosti koja dolazi od sakramenta braka: milost sakramenta je stoga temelj. Kršćanska obitelj po svome osnovnom pozivu ima zadaću molitve i proslave Boga. U tome nastojanju, glavni pravac molitve i života jest usmjerenost euharistiji. Kako je euharistija najvažniji sakrament, svako kršćansko djelovanje mora voditi prema euharistiji i potpunom i stvarnom sudjelovanju u euharistijskom slavlju (SC 12 i 13). U uvjetima sa izvjesnim ograničenjima, oblikuju se onda druge mogućnosti. Obitelj može zajednički i sama proslaviti Boga u svojoj kući. U kućnoj Crkvi. Naravno da može i više obitelji zajedno. To i nije neka novost, jer je obiteljska molitva osnova, os oko koje se obitelj ostvaruje iz dana u dan. Obiteljska molitva je od davnina aktualna u kršćanskim obiteljima. Često pada u drugi plan otkada su moderna tehnička sredstva zauzela dobar dio života pojedinca i obitelji.

Nije nam namjera baviti se tom tematikom, što je svakako tema za sebe i za neku drugu prigodu. Već spomenuta proslava kršćanskih otajstava, vjere unutar obitelji potaknuta je, paradoksalno, epidemijским uzrocima. Iz želje slaviti vjeru, otkrivati djelovanje milosti u životu, proizlazi nedjeljno liturgijsko slavlje u župnim zajednicama. Ono je osnovno slavlje zajednice, iz kojega se zajednica rađa i hrani, živi. S druge strane, u aktualnim okolnostima tj. vremenu epidemioloških mjera, s brigom za život i zdravlje, mnogi nisu u mogućnosti sudjelovati na nedjeljnim slavljinama. Bilo zato što su sami ugrožena zdravlja, bilo zato što su slavlja s većim brojem sudionika ograničena. Logično i jednostavno je kazati da u tom slučaju ostaje molitva, i posvješćivanje važnosti nedjeljnoga euharistijskoga slavlja. U nekoliko brojeva iz prošloga godišta našega lista bili su i objavljeni tekstovi za obiteljsko nedjeljno slavlje Božje riječi u vremenu kada nije bilo liturgijskih slavlja zajednice. Pored toga, suvremena tehnologija i društvene mreže omogućuju još više prilagoditi se nepovoljnim uvjetima te u obitelji proslaviti nedjelju, proslaviti uskrsnuće, usmjeriti se na svrhe kršćanskoga slavlja.

Na koji god način bila oblikovana molitva, slavlje, svrha mora uvijek biti ista: osim svijesti o proslavi otajstava, usmjeravati ka punom sakramentalnom slavlju zajednice čim se za to stvore uvjeti. U kon-



Martina Staudenherz, *Euharistija*, Vitraj u župnoj crkvi u Neudörflu (Gradišće, At.), 2007.

*Kršćanska obitelj po svome osnovnom pozivu ima zadaću molitve i proslave Boga. U tome nastojanju, glavni pravac molitve i života jest usmjerenost euharistiji. Kako je euharistija najvažniji sakrament, svako kršćansko djelovanje mora voditi prema euharistiji i potpunom i stvarnom sudjelovanju u euharistijskom slavlju (SC 12 i 13).*

*Roditelji kršćanske obitelji preko molitve uvode svoju djecu u otajstvo Boga i razgovora s njim (usp. br. 6o). Aktualizacija toga je u pastoralu. Pretpostavljamo da mnoge obitelji nisu iščitale pobudnicu, ali preko djelovanja svojih svećenika na vrlo konkretan način mogu živjeti njene upute. Teško je procijeniti koliko i na koji način, jer bi nam za takvu prosudbu i eventualne zaključke bilo potrebno detaljno sociološko i pastoralno istraživanje. Na temelju našega neposrednoga iskustva, pastoralni naglasci i poticaji svećenika na obiteljsku molitvu i samo obiteljsko zajedništvo zasigurno imaju odjeka u mnogim obiteljima. To je i jedan od odjeka i aktualizacije sakramenta braka! Pa čak i nesvjesnoga izvršenja uputa pobudnice Familiaris consortio.*

Bračni par sa svojom djecom moli krunicu u zajedništvu s papom Ivanom Pavlom II. na završnom slavlju biskupijskog Tjedna obitelji, 7. II. 1998.

kretnom slučaju u kojemu se Crkva u raznim narodima i nacijama sada nalazi to znači čim prestanu epidemiološke mjere. Ali nipošto ne znači da, u redovitim uvjetima, spomen Dana Gospodnjega u obitelji, koji može imati potpuni i pravi obredni oblik, može zamijeniti sakramentalno nedjeljno euharistijsko slavlje kršćanske zajednice, župe, po mogućnosti u crkvenoj građevini, crkvi.

### Obiteljski duhovni život

Sintagmu podnaslova možemo prereći i kao *molitva u obitelji*. Iako široka tema, zgodno je uobličena kao poticaj, uputa, pa i nauk u apostolskoj pobudnici Ivana Pavla II. *Familiaris consortio*. Br. 57 izričito govori o odnosu i usmjerenost braka prema euharistiji. A potom u brojevima 59 – 62 govori o obiteljskoj molitvi. Brak, kao i svi sakramenti posvećuje one koji ga primaju. Unutar toga okvira obitelj je prva učiteljica molitve. Roditelji kršćanske obitelji preko molitve uvode svoju djecu u otajstvo Boga i razgovora s njim (usp. br. 6o). Aktualizacija toga je u pastoralu. Pretpostavljamo da mnoge obitelji nisu iščitale pobudnicu, ali preko djelovanja svojih svećenika na vrlo konkretan način mogu živjeti njene upute. Teško je procijeniti koliko i na koji način, jer bi nam za takvu prosudbu i eventualne zaključke bilo potrebno detaljno sociološko i pastoralno istraživanje. Na temelju našega neposrednoga iskustva, pastoralni naglasci i poticaji svećenika na obiteljsku molitvu i samo obiteljsko zajedništvo zasigurno imaju odjeka u mnogim obiteljima. To je i jedan od odjeka i aktualizacije sakramenta braka! Pa čak i nesvjesnoga izvršenja uputa pobudnice *Familiaris consortio*.

### Osobna i liturgijska molitva

U broju 61 izričito se govori o liturgijskoj i obiteljskoj molitvi, te o svrsi obiteljske molitve i osobne molitve. (Izbjegavamo pojam *pri-*



vatna molitva jer doziva u pamet ograničenja i prekid komunikacije s drugima!) Jasno da je svrha te molitve pripremiti i poučiti za zajedničku molitvu Crkve, za liturgiju. Obično se u razumijevanju molitve i duhovnoga života u obitelji podrazumijevaju razne pobožne vježbe i pobožnosti. Jako su ukorijenjene u našoj kršćanskoj tradiciji. Vjerojatno najraširenija pobožnost u obiteljima kao i u pastoralu jest krunica Blažene Djevice Marije. Dodamo li tome i mnoge druge pobožnosti raznim svecima i Muci Gospodinovoj, imamo stabilan okvir molitvenoga života u kršćanskim obiteljima. Napomenimo i da nekada u okviru pobožnih vježbi i pobožnosti dolaze i načini pobožnosti koje su naglašeno emotivne, vezane uz određena obećanja ili »garancije« eventualnih privatnih objava. Ne ulazeći u dublju analizu tih fenomena, možemo primijetiti da je to istodobno i koristan i sklizak teren. Osim duhovne i svake druge vrste koristi, tu se kriju i neke opasnosti, ukoliko se ostane pri ekskluzivnim emotivnim iskazima religioznoga iskustva. U tom kontekstu još jednom napomenimo, dapače naglasimo, u smislu uputa iz *Familiaris consortio* da se kao što za molitvu, tako i za ispravnu pobožnost potrebno odgajati. Pri samom spomenu pojma odgoj vjerojatno je prva asocijacija odgoj djece. Ipak način odgoja o kojemu je ovdje riječ potreban je i starijima. Radi se o izgrađivanju osobnosti, osobe, kršćanina. Dakle ne radi se o samom učenju načina molitve, odnosno izvanjskome fenomenu, i stjecanju navike molitve. To je svakako hvale vrijedno, i jedan od načina trajne aktualizacije molitve.

Ispravna molitva i pobožnost imaju utemeljenje u Objavi i načinima njenoga prenošenja, a potvrđena je i od crkvenih vlasti. U kontekstu kršćanske obitelji Sveto pismo, objavljena riječ Božja, tj. njegovo čitanje, molitveno čitanje osnova je svakoj pobožnosti. Daljnje utemeljenje kao i prakticiranje i učenje molitve iz Objave u današnjim okolnostima su barem s tehničke strane lakše dostupni: liturgija, odnosno liturgijsko slavlje čiji su obrasci i tekstovi zahvaljujući suvremenim sredstvima društvenog priopćavanja sada široko dostupni, može biti mnogo razumljivija i donijeti još bolje i konkretnije plodove. Liturgijski su tekstovi propisani od strane crkvenih vlasti. Osim prije spomenutih svrha, također imaju svrhu očuvati pravovjerje i molitveno navješćujuće aktualiziranje i naravno slavlje same vjere. Budući da je liturgija izričaj vjere, priprava za liturgiju, na tom tragu sasvim logično mora uključivati i liturgijske tekstove. To je okvir u kojemu se i u redovitim i u izvanrednim okolnostima može učiniti mnogo više od same pobožnosti ili priprave za liturgijsko slavlje. Tako obiteljska proslava Dana Gospodnjega može postati i biti zbiljsko slavlje. Slavlje koje prema pobudama sv. Ivana Pavla II. u konačnici upućuje na puno sudjelovanje u liturgiji i proslavi euharistije u kršćanskoj zajednici, župnoj zajednici.

Pored pobožnosti, moguće je raznoliko osmisliti i oblikovati obiteljsku i osobnu molitvu (odnosno *molitvu pojedinca* kako je naziva *Familiaris consortio*). Unutar rečenoga odgoja za liturgiju, pored

*U kontekstu kršćanske obitelji Sveto pismo, objavljena riječ Božja, tj. njegovo čitanje, molitveno čitanje osnova je svakoj pobožnosti. Daljnje utemeljenje kao i prakticiranje i učenje molitve iz Objave u današnjim okolnostima su barem s tehničke strane lakše dostupni: liturgija, odnosno liturgijsko slavlje čiji su obrasci i tekstovi zahvaljujući suvremenim sredstvima društvenog priopćavanja sada široko dostupni, može biti mnogo razumljivija i donijeti još bolje i konkretnije plodove.*

*Često se naime sve promatra zasebno, fragmentirano. Suodnos riječi i geste, možda nekada i pod utjecajem samih svećenika (!) često se gleda rubricistički, kao ispunjavanje propisane norme, a manje kao dio slavlja. Nije isključeno da se i ovakvome načinu molitve i slavlja daje manja »važnost« negoli pobožnostima, bilo osobnim, bilo zajedničkim. I jedno i drugo bi trebalo biti komplementarno: pobožnost bi trebala pomagati da slavlje postaje dublje, a otajstvo koliko-toliko dohvatljivije.*

samih teoretskih uputa i molitvenih formula, dobro je i organizirati molitvu na način da ima liturgijsku strukturu. Time se pored pobožnosti još bolje može naučiti i liturgijsko slavlje. Vjerojatno najprikladniji oblik za takvu vrstu slavlja jest Služba riječi.

### Izazovi

Dotakli smo se nekih izazova, koji mogu stvoriti poteškoće u oblikovanju slavlja, a tiču se samoga sadržaja i njegove interpretacije (emocionalnost!). Postoje i neki drugi elementi koji mogu zapriječiti plodonosno slavlje Službe riječi u obitelji. Pri tome ne mislimo na eventualno ispunjavanje obrednih gesta u datom trenutku. Čak ni samo temeljno razumijevanje. Istina, komunikacija među različitim generacijama može izgledati kao jedan od izazova. Svaka mlađa generacija ima svoj način govora i komunikacije, koji uključuje i posebne izraze, čak i znakove. U krugu obitelji, to ne mora biti presudno, pogotovo ako i kada se stariji potrudu na ispravnoj i potpunoj komunikaciji s mlađima. Ako ćemo ga tako nazvati, problem i nije mogućnost komunikacije i prenošenja vjerskoga odgoja te posredno znanja, već nepovezanost elemenata. Često se naime sve promatra zasebno, fragmentirano. Suodnos riječi i geste, možda nekada i pod utjecajem samih svećenika (!) često se gleda rubricistički, kao ispunjavanje propisane norme, a manje kao dio slavlja. Nije isključeno da se i ovakvome načinu molitve i slavlja daje manja »važnost« negoli pobožnostima, bilo osobnim, bilo zajedničkim. I jedno i drugo bi trebalo biti komplementarno: pobožnost bi trebala pomagati da slavlje postaje dublje, a otajstvo koliko-toliko dohvatljivije. Nije novost da su ovo već odavna prepoznati izazovi koji su prisutni i na razini slavlja liturgije u župnoj zajednici.



Alexander Johnston,  
Čitanje Biblije u obitelji, 1851.

## Umjesto zaključka

Slavlje riječi Božje u obitelji u obrednom obliku Službe riječi može se odnosno mora se oblikovati da donese plodove, dobrobit onima koji sudjeluju. Riječ Božja je u temelju svakoga sakramenta, onda i obitelji i braka. Svako kršćansko slavlje, i ono koje nije sakramentalno uključuje vazmeno otajstvo, i k njemu nas upućuje. Slavlje Službe riječi pa i ono u jednostavnijoj obrednoj formi, treba imati obrednu dinamiku. Neke premise su potrebne da bi slavlje polučilo željeni učinak. Potrebno je da slijedi redovno slavlje, odnosno *ipso facto* na »službenoj« liturgiji. Nije uputno činiti kreacije po vlastitom nahodjenju. Iz toga dalje proizlazi da je potrebno slijediti koliko je moguće liturgijsku godinu, i odobrene liturgijske tekstove, svetopisamska čitanja za pojedine dane. U našem postavljenom kontekstu, čitanja i molitve od nedjelja. Čak i molitvu vjernika, kojoj se eventualno mogu kreirati posebni zazivi, za konkretnu obitelj koja slavi.

Ipak, slavlje nije puko izvršavanje nečega nametnutoga izvana. Nije bilo kakva vježba u kojoj je potrebno sve složiti i urediti, kako bi se ravnomjerno izmjenjivali molitva, čitanje, pjesma, gesta... Dinamika slavlja to iziskuje. Naglasak nije na izmjenjivanju, već na otajstvu, na ulaženju i smislu otajstva. Možemo biti vrlo konkretni pa reći da slavlje ne iziskuje samo znak križa te eventualno pročitane odlomke evanđelja ili ostalih svetopisamskih knjiga. Budući da se slavi otajstvo koje se nikada do kraja ne može ljudskim načinima izreći, nakon ulaženja u smisao, sljedeći je korak potreba poučavanja i shvaćanja, tj. učiti se porukama i komunikaciji znakovima i simbolima. Shvaćati uvijek iznova i sve dublje njihovo značenje. Zapravo jedno je s drugim povezano, i jedno bez drugoga ne ide. U molitvenom obrednom slijedu kojim se unutar obitelji slavi, i kojim obitelj slavi, riječi praćene znakovima i simbolima, kao i uvijek i svugdje potrebne su jedne drugima. Na taj način se ostvaruje i učenje vjere i učenje slavlja. Svi uz jednake geste, ali od nedjelje do nedjelje različite riječi mogu otkriti uvijek novu istinu, ili osjetiti novo nadahnuće.

Obitelj bi u današnjem društvenom, pa i religioznom kontekstu trebala stalno iznova tražiti Riječ i sposobnost shvaćanja Riječi Božje. To je proces koji je uvijek potrebno njegovati i na njemu raditi. Prema nekim zapažanjima u sociologiji religije, obitelj je izgubila nit molitve, koja je čak ne tako davno bila os oko koje se gradila sama obitelj, kućna Crkva. Tu nit molitve se pokušava zadovoljiti na tradicionalistički način, nedjeljnim euharistijskim slavljem, i izvanjskim vjerskim, religijskim znakovima. I to je korisno, dapače. Ali ostaje pitanje što nakon nedjeljne euharistije? Unutar epidemioloških mjera, kada mnogi ne mogu sudjelovati, što umjesto nedjeljne euharistije? Obitelj koja nosi klicu milosti sakramentom braka mora u sebi iznaći načine iskazivanja otajstva koje slavi. To je zadaća i zahtjevna i uzvišena; tj. iznaći način da ta klica donosi plodove. Plodove koji dakle nisu ispunjavanje obveze, već upućivanje u liturgijsko slavlje crkvene zajednice, i stalna svijest o milost Božjoj koja je tu i u tzv. neredovitim situacijama. ■

*Obitelj bi u današnjem društvenom, pa i religioznom kontekstu trebala stalno iznova tražiti Riječ i sposobnost shvaćanja Riječi Božje. To je proces koji je uvijek potrebno njegovati i na njemu raditi. Prema nekim zapažanjima u sociologiji religije, obitelj je izgubila nit molitve, koja je čak ne tako davno bila os oko koje se gradila sama obitelj, kućna Crkva. Tu nit molitve se pokušava zadovoljiti na tradicionalistički način, nedjeljnim euharistijskim slavljem, i izvanjskim vjerskim, religijskim znakovima. I to je korisno, dapače. Ali ostaje pitanje što nakon nedjeljne euharistije? Unutar epidemioloških mjera, kada mnogi ne mogu sudjelovati, što umjesto nedjeljne euharistije? Obitelj koja nosi klicu milosti sakramentom braka mora u sebi iznaći načine iskazivanja otajstva koje slavi. To je zadaća i zahtjevna i uzvišena; tj. iznaći način da ta klica donosi plodove.*

# Obrednost u obitelji

Slaviti vjeru u kućnoj Crkvi

MILAN DANČUO

*Zapadno društvo s kršćanskom tradicijom uvelike zanemaruje značenje slavlja i blagdana pa time niti slavlja u obitelji ne postaju produžetak one obrednosti koja u kršćanskoj zajednici uprisutnjuje Kristovo djelo spasenja. U mnogim kršćanskim obiteljima kriza se prepoznaje u nedjelji koja nije radosni susret s Gospodinom, već postaje vrijeme za odmor od kućanskih poslova, tjednih obveza i prilika za obavljanje praktičnih stvari koje se nisu mogle izvršiti tijekom tjedna.*

Obrednost i slavlje isprepliću život obitelji. U obitelji se rađa život, roditelji prihvaćaju djecu kao dar i brinu o njihovom rastu i razvoju. Dijete u obitelji uči o značenju slavlja, razlikovati dane jedne od drugih, slaviti različite događaje koji kao zaustavljeni trenuci obilježavaju životni hod. Svaka obitelj ima slavlja koja formiraju određenu pripadnost i označuju njezin identitet: obitelj slavi dan svojim ritmovima, posebne događaje kao što su rođenje novog djeteta, godišnjicu ili rođendan, različite faze društvenog života kao prvi dan škole, završetak fakulteta, prvi radni dan i slično te vjerska slavlja kao što su sakramenti prve pričesti, potvrde ili ženidbe. Na jednak način, ali u drugom ozračju, obitelj zajednički slavi trenutke opraštanja od članova obitelji koji napuštaju ovozemaljski svijet. Život u obitelji postaje mjesto autentičnog ljudskog iskustva ako se živi zajedno i slavi kroz obrede. Za kršćansku obitelj u slavljinama se otkriva Božja prisutnost koja prati čovjeka na njegovom putu te daje smisao i temelj njegovom postojanju.

Međutim, kriza obrednosti i slavlja u današnjim obiteljima općenito su odraz stanja društva koje zahvaća i kršćanske obitelji. Zapadno društvo s kršćanskom tradicijom uvelike zanemaruje značenje slavlja i blagdana pa time ni slavlja u obitelji ne postaju produžetak one obrednosti koja u kršćanskoj zajednici uprisutnjuje Kristovo djelo spasenja. U mnogim kršćanskim obiteljima kriza se prepoznaje u nedjelji koja nije radosni susret s Gospodinom, već postaje vrijeme za odmor od kućanskih poslova, tjednih obveza i prilika za obavljanje praktičnih stvari koje se nisu mogle izvršiti tijekom tjedna. Često u obitelji ne postoje trenutki zajedničke molitve, ni autentičnog slavlja kao posljedica površnijih odnosa i nedostatka temeljne komunikacije koja daje kršćansku autentičnost. Nije moguće plodonosno živjeti trenutke molitve, liturgijskih obreda i slavlja u obitelji u kojoj nema navike međusobnog priopćavanja misli i osjećaja, u kojoj ne postoje svakodnevna obrednost i slavlja te nema konkretnog svjedočenja kršćanskog života. Za ponovno otkrivanje važnosti obrednosti u obitelji potrebno je usmjeriti pažnju na liturgijska slavlja u zajednici koja oblikuju obiteljsku duhovnost u širem kontekstu novosti kršćanskih odnosa.



Frederick Daniel Hardy,  
*Rodendan djeteta*, 1867.

### Obiteljska terminologija u liturgiji

Obiteljska dimenzija u Isusovom javnom djelovanju proteže se dalje od krvnih veza i granica obiteljskog doma kako bi obilježila odnos s Bogom i novu kršćansku vezu među učenicima. Isus prekida sa sveobuhvatnom vizijom obiteljskih odnosa kako bi uveo svijest da smo djeca Božja i prvenstvo dio Božjeg plana ljubavi: »Doista, tko god vrši volju Oca mojeg, koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka« (Mt 12,50). Ovo eshatološko usmjerenje međuljudskih odnosa, određeno pripadnošću vjernika Kristu i predanošću da ga slijede vlastitim životom, temelj je nove obitelji u kojoj su svi vjernici djeca Božja i braća u Kristu. Uspostavljanje nove razine kršćanskih odnosa ne sastoji se samo u horizontalnoj solidarnosti, već zajedništvo Kristovih vjernika ima kristološko polazište koje u teološkom smislu utemeljuje novu stvarnost kršćanskog življenja. U ovoj novoj perspektivi, oni koji postupaju po Božjem zakonu ljubavi, slušaju njegovu riječ i provode je u djelo postaju Kristova braća, pa čak i majka, te stoga s njim povezani bliskom vezom kako nam svjedoče već novozavjetni tekstovi (usp. Mt 12,46-50; Mk 3,31-35; Lk 8,19-21).

Duboko zajedništvo s Kristom daje i kršćanskoj obitelji novi identitet. Biti braća u Kristu, uz kršćanski temelj koji ima i društveni značaj, postaje načelo obnove obitelji i cijele kršćanske zajednice u cjelini. Obiteljska terminologija koristi se već u Novom zavjetu, a tradicija rimskih liturgijskih tekstova čuva široku upotrebu pojmova kao što su obitelj (*familia*) i brat (*frater*). Iz euhologije se može iščitati da je Crkva obitelj, shvaćena i kao obiteljska cjelina povezana dubokim vezama i kao obiteljski dom, u kojem članovi žive pod istim krovom. U liturgijskim tekstovima takvo poimanje dovelo je do izraza *familia* za označavanje crkvene zajednice na tragu novozavjetnih spisa koji naglašavaju da se braća okupljaju u istoj kući na slavlje bogoslužja (usp. Dj 20,7-12), a samo mjesto postaje važan element za novu obitelj koja je zajednica (usp. Rim 16,5). U crkvenoj obitelji članovi se

*Duboko zajedništvo s Kristom daje i kršćanskoj obitelji novi identitet. Biti braća u Kristu, uz kršćanski temelj koji ima i društveni značaj, postaje načelo obnove obitelji i cijele kršćanske zajednice u cjelini. Obiteljska terminologija koristi se već u Novom zavjetu, a tradicija rimskih liturgijskih tekstova čuva široku upotrebu pojmova kao što su obitelj (familia) i brat (frater). Iz euhologije se može iščitati da je Crkva obitelj, shvaćena i kao obiteljska cjelina povezana dubokim vezama i kao obiteljski dom, u kojem članovi žive pod istim krovom.*

*Proslava Kristova otajstva u široj crkvenoj obitelji omogućuje pojedinačnoj kršćanskoj obitelji da razumije sebe u odnosu na druge članove zajednice. Liturgija prenosi obiteljsku terminologiju izvan svakodnevnog i uobičajenog kako bi ih se učinilo simboličkim, odnosno nositeljima puno dublje povezanosti između zajednice koja slavi i otajstva koje se daruje.*

nazivaju braćom i sestrama, kao djeca jednoga Oca. Korištenje takvih termina u liturgijskim tekstovima su mnogobrojna, od kojih je najizraženiji poziv na molitvu nakon prinosa darova: »Molite, braćo i sestre, da moja i vaša žrtva bude ugodna Bogu Ocu svemogućemu«.

Uz termine *familia* i *frater* liturgijska tradicija poznaje i druge pojmove od kojih se mogu izdvojiti *famulus* i *servus* kao slika obiteljskog okruženja u kojem djeca i sluge žive zajedno i surađuju u vođenju kuće u kontinuitetu s tipičnim kontekstom nekih evanđeoskih prisposoba u sinoptičkim evanđeljima: okrutni dužnik (usp. *Mt* 18,23-34), radnici posljednjeg sata (*Mt* 20,1-16), vinogradari ubojice (*Mt* 21,33-41), dva sina (*Mt* 21,28-32), uzvanici (*Lk* 14,15-24) i nepošteni upravitelj (*Lk* 16,1-8). Termini *famulus* i *servus* koriste se u euhologiji za označavanje svih vjernika koji su okupljeni u istu obitelj. Iz ove kratke analize pojmova može se razaznati da je liturgija kroz obred i riječ posrednica između svakodnevnog života i proslave Kristovih otajstva te u redovitosti uobičajenog života komunicira nešto izvanredno. Na tragu toga i poimanje kršćanske obitelji se shvaća i poznaje prije svega na temelju odnosa, da je identitet obitelji oblikovan u poveznici s Kristom. Proslava Kristova otajstva u široj crkvenoj obitelji omogućuje pojedinačnoj kršćanskoj obitelji da razumije sebe u odnosu na druge članove zajednice. Liturgija prenosi obiteljsku terminologiju izvan svakodnevnog i uobičajenog kako bi ih se učinilo simboličkim, odnosno nositeljima puno dublje povezanosti između zajednice koja slavi i otajstva koje se daruje.

### **Važnost obiteljske obrednosti**

U obitelji se otajstveni susret s Kristovim djelom spasenja ostvaruje u sakramentalnom sudjelovanju svih članova, odnosno u prinošenju



Ferdinand Georg Waldmüller,  
*Molitva*, 1864.

vlastitih života Bogu kroz molitvu i bogoslužje. Obiteljska obrednost smještena je u taj kontekst. Ona ima antropološki korijen u svjetovnim kućnim obredima, ali oplemenjena kršćanskom novošću omogućuje iskustvo Božjega otajstva u obitelji, a time postaje odlučujuća i za narativno i slavljeničko prenošenje vjere djeci. Od Drugoga vatikanskog koncila do danas, u učiteljstvu Crkve i spisima mnogih autora koji pišu o kršćanskoj obitelji, naglašava se usvajanje ekleziološke perspektive u analizi njezinog značenja i zadaća. Tako nastaje i izraz *kućna Crkva* kako bi se dodatno istaknuo identitet i poslanje kršćanske obitelji te utemeljilo pastoralno djelovanje s obitelji i prema obitelji. Prema tripartitnoj shemi koju je usvojio posljednji koncil, obitelj u Crkvi sudjeluje kao aktivan subjekt u Kristovoj svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi prema vlastitom poslanju. Kao svećenička zajednica, obitelj obavlja tu službu kroz sudjelovanje u sakramentalnom slavlju u kojem prinosi sebe te u kućnoj molitvi. Kao proročka zajednica, obitelj živi svoju proročku službu prihvaćajući i naviještajući Božju riječ. Na kraju, kao zajednica utemeljena ljubavlju, obitelj živi svoju kraljevsku službu u praksi služenja kroz kršćansku ljubav i solidarnost.

Liturgija Crkve je izvor za slavlja kućne Crkve. Konkretno su izraz kršćanskog kulta koji kao produžetak liturgijskih slavlja posreduju specifično obredno iskustvo koje se provodi kroz obiteljske službe. U obrednosti kućne Crkve obitelj je subjekt. Vjerski obredi unutar obitelji, prije nego što poprime kršćanska obilježja i teološko značenje, imaju antropološke korijene. Život obitelji je obilježen mnogim aktivnostima, ali neke od njih su pravi obredi koji strukturiraju i omogućuju život u zajedništvu. Te ponovljene radnje pokreću, oblikuju, educiraju i omogućuju postojanje svake obitelji te joj daju autentičnost. Redovit liturgijski život u zajednici podrazumijeva za obitelj živjeti unutar vlastitog doma susret s otajstvom Kristova djela spasenja koji daje smisao obiteljskom životu i postaje autentično obiteljsko iskustvo kroz prizmu vjere. Iz te se perspektive pojedini obredni trenutci bračnog i obiteljskog života s kojima se njeguje i raste odnos ljubavi, ako se proživljavaju u Kristu i u molitvi, mogu biti sadržajem kućnog slavlja. Okupljanje na večernju molitvu, primjerice, uvodi supružnike, kroz zajedništvo i milost, u prostor otvoren za Božju prisutnost. Okupljanje cijele obitelji za stolom, življeno u molitvi prije i nakon jela, može postati prigoda za obiteljsko kućno slavlje zahvaljivanja Bogu.

Promišljati o obiteljskoj obrednosti ne znači stvarati alternativna slavlja u odnosu na ona liturgijska u zajednici. Euharistija je »vrela i vrhunac« za život Crkve, kako naglašava konstitucija *Sacrosanctum concilium* (usp. br. 10), međutim postaje izvor i vrhunac kojem trebaju težiti sve kršćanske obitelji. Na taj način, liturgija Crkve i obiteljska obrednost nalaze se u odnosu uzajamnosti i komplementarnosti kao izrazi vjere slavljeno u obiteljima i u kršćanskoj zajednici. U konkretnom iskustvu, nažalost, obiteljska obrednost kao skup kršćanskih

*Liturgija Crkve je izvor za slavlja kućne Crkve. Konkretno su izraz kršćanskog kulta koji kao produžetak liturgijskih slavlja posreduju specifično obredno iskustvo koje se provodi kroz obiteljske službe. U obrednosti kućne Crkve obitelj je subjekt. Vjerski obredi unutar obitelji, prije nego što poprime kršćanska obilježja i teološko značenje, imaju antropološke korijene. Život obitelji je obilježen mnogim aktivnostima, ali neke od njih su pravi obredi koji strukturiraju i omogućuju život u zajedništvu.*

*Tijekom liturgijske godine mnoga su slavlja koja mogu oplemeniti i obogatiti duhovni rast obitelji i približiti ih još radosnijem i djelatnijem sudjelovanju u liturgijskim slavljinama zajednice. Obiteljima su draga slavlja blagoslova adventskog vijenca i paljenja pojedinih adventskih svijeća u vlastitom domu, zatim blagoslov jaslica i obred blagoslova božićne jelke u božićnom vremenu, ali i mnoga druga slavlja i pobožnosti koja prate ritam Kristovih slavlja ili slavlja Blažene Djevice Marije i svetaca tijekom godine.*

kućnih slavlja s kojima se obitelj obraća Bogu danas teško ulazi u kršćanske domove, često se ne prepoznaje njezina važnost ili se posve marginalizira. Ta praznina trebala bi dovesti do ponovnog osnaživanja napora ispravne formacije i obnovljenih pastoralnih inicijativa sa svrhom uvođenja i učvršćivanja obiteljskih slavlja, ali ponajprije sa sigurnošću da obitelji moraju prepoznati potrebu da postoje slavlja koja su njihova vlastita, a koja oblikuju na nov način njihovu življenu sadašnjost. U nastavku se mogu istaknuti neki primjeri obiteljskih trenutaka ili događaja koji mogu postati prigodna slavlja s vlastitim obrednim tekstovima.

### **Primjeri za obiteljska slavlja**

Mnogo je trenutaka koji su prigodni za molitvu i zajednička slavlja u obitelji. To su ponajprije važni događaji u životu obitelji, molitve u različitim dijelovima dana, prigodom obroka te u različitim razdobljima liturgijske godine. Važni događaji u životu obitelji povezuju se s liturgijskim slavljinama u kršćanskoj zajednici kao što su slavlja krštenja, prve pričesti, krizme, vjenčanja, ređenja ili kršćanskog sprovoda. Takvi životni događaji ostvaruju sakramentalnu poveznicu između crkvene obitelji kao zajednice i konkretnih obitelji te postaju prigodni trenutci za duhovnu pripremu, molitvu i izgradnju zajedništva. Povezanost župne zajednice i pojedine obitelji na godišnjoj razini prepoznaje se na poseban način u godišnjem blagoslovu i posjetu svećenika iz crkvene zajednice u obitelj. Blagoslov obitelji izraz je kršćanske vjere i pripadnosti crkvenoj obitelji: čin je vjere u kojemu se moli i zaziva Božji blagoslov na sve članove obitelji kako bi kršćanski živjeli i svjedočili vjeru. Zajedništvo u molitvi s cijelom zajednicom u osobi svećenika istinski je susret radosti kroz koji se Gospodinu zahvaljuje za sve primljene radosti i milosti, moli duhovna snaga za sve obiteljske poteškoće te zaziva Božji blagoslov za obitelj kroz cijelu godinu. Tijekom liturgijske godine mnoga su slavlja koja mogu oplemeniti i obogatiti duhovni rast obitelji i približiti ih još radosnijem i djelatnijem sudjelovanju u liturgijskim slavljinama zajednice. Obiteljima su draga slavlja blagoslova adventskog vijenca i paljenja pojedinih adventskih svijeća u vlastitom domu, zatim blagoslov jaslica i obred blagoslova božićne jelke u božićnom vremenu, ali i mnoga druga slavlja i pobožnosti koja prate ritam Kristovih slavlja ili slavlja Blažene Djevice Marije i svetaca tijekom godine.

U životnoj redovitosti mogu se izdvojiti neki prikladni trenutci za molitvu i obiteljsko slavlje. Izgradnja ili useljenje u prva kuću ili stan važan je korak u životu obitelj. Dom je mjesto gdje bračni par čini prve obiteljske korake, obitelj raste, odgaja djecu i moli. Novi dom prilika je za nove susrete i odnose, često i s novom župnom zajednicom na čije područje obitelj dolazi. Prilika je to također da župnik upozna novu obitelj u zajednici i prati je molitvom kroz njezin duhovni rast ostvarujući povezanost između crkvene obitelji i kućne Crkve. Godišnjice kao što su obljetnica vjenčanja mogu se prisjetiti molitvom,

čak i ako nema značajnih proslava poput 25. ili 50. obljetnice. Kršćanske parove se uvijek može poticati da mole zajedno kao bračni par kako bi se iznova vraćali izvoru obiteljskog života: sakramentu ženidbe. Različite unutarnje i vanjske, psihološke ili ekonomske poteškoće nerijetko dovode do narušavanja bračne ljubavi i sklada. Zajednička molitva može poduprijeti nastavak životnog putovanja s većim povjerenjem supružnika. Mnogi parovi žive u neizvjesnosti iščekivanja djeteta. Iščekivanje trudnoće ili iščekivanje poroda može se pretvoriti u molitvu koja pomaže razviti svijest da je svako dijete dar, a ne pravo.

Običaj obilježavanja obljetnice krštenja nije zaživio u kršćanskim obiteljima na način da istakne novost primljenog dara u slavlju krštenja. Međutim, obilježavanje obljetnice moglo bi biti prigodan trenutak za obiteljsku molitvu i katehezu, posebno za članove obitelji predškolske dobi ili tijekom kasnijih etapa kršćanske inicijacije. Tom prigodom može se za vrijeme molitve pripremiti bijela haljina i zapaliti svijeća s dana krštenja. U kršćanskoj duhovnosti velika je važnost blagoslova koji su djeci dali sami roditelji. Može se i dalje nastaviti u pojedinim trenucima njihova života: prigodom sakramenata inicijacije, u trenutku bolesti, prije putovanja, u raznim fazama školovanja, posla ili pojedinih životnih aktivnosti. Roditelji se nastoje truditi odgovoriti djecu da budu samostalna i odgovorna u odrasloj dobi, a njihova budućnost je često izvor straha kod samih roditelja. Zajednička molitva u takvim trenucima potiče da ih se povjeri Bogu i njegovim planovima za njih. Molitva s mladima koji se pripremaju za sakrament ženidbe može biti prigodan trenutak u kojem obitelj podržava njihove korake i moli za njih Božji blagoslov. Bolest često ima dubok utjecaj na život obitelji. Uz obiteljsku blizinu i solidarnost, molitva usmjerava patnje bolesnika i strepnje članova obitelji prema svjetlu i nađi Uskrsa. Bake i djedovi zauzimaju uvijek važnost mjesto u obitelji, ali i ostali stariji članovi obitelji, prijatelji i susjedi. Molitva s njima i za njih osnažuje zajedništvo, zahvalnost i prijateljstvo.

### Zaključne misli

Crkva posljednjih nekoliko desetljeća prepoznaje potrebu za obnovljenom pastoralnom brigom u korist obitelji kako bi ponudila prikladan odgovor društvu koje se neprestano mijenja. Obiteljski pastoral kršćanskih zajednica pokušao je izmijeniti pastoralnu paradigmu, ali društvene i kulturne promjene toliko su brze da se stječe dojam da kršćanski odgovor zaostaje i ne daje konkretna rješenja za kršćanske obitelji. Takva situacija pogoduje strahu i opasnosti da same kršćanske zajednice bude obeshrabrene u donošenju prijedloga za različita obiteljska slavlja. Više nije riječ o zadaći koja se tiče voditelja obiteljskog pastora ili pojedinog svećenika. Zaslužni su svi parovi, redovnici i redovnice, te pojedinci koji tvore kršćansku zajednicu, da svojim primjerom i otvorenosću potiču obitelji na molitvu i obiteljska slavlja koja će postati produžetak sakramentalnog sjedinjenja svih vjernika s Kristom u daru euharistije. ■

*Obiteljski pastoral kršćanskih zajednica pokušao je izmijeniti pastoralnu paradigmu, ali društvene i kulturne promjene toliko su brze da se stječe dojam da kršćanski odgovor zaostaje i ne daje konkretna rješenja za kršćanske obitelji. Takva situacija pogoduje strahu i opasnosti da same kršćanske zajednice bude obeshrabrene u donošenju prijedloga za različita obiteljska slavlja.*

# Obitelj

## Obredno iskustvo vjere kod kuće i u crkvi

MARIO KOPJAR

*Činjenje ima prednost nad izrečenim, stoga govor, riječi, koje su nam prirodni element komunikacije, bez kompletne partiture, tj. načina na koji se govori, čina izgovaranja, teško je prepoznati kao glas lijepog liturgijskog govora.*

**S**tojeći malen pred Božjim otajstvom, čovjek pod teretom svojih zemaljskih zaokupljenosti, ali osjećajem za vrhunarnim, simboličkim jezikom komunicira u povijesti spasenja. Iz dubine svojega postojanja pridiže stalnu čežnju susreta i blizine s glasom transcencije, stoga gestama, riječima i svim oblicima ljudske komunikacije svojih osjetilnih dimenzija uspostavlja kontakt i sudjeluje u liturgijskom (raz)govoru.

Liturgijski govor slavja ispunjava prostor okupljenih vjernika, ne samo riječima, pjesmama i molitvama, nego i načinom na koji je nešto učinjeno u skladu s osjetilnim dimenzijama zvuka, procesijama, tišinama, prazninama, svjetlom, verbalnim i neverbalnim kodovima (gestama), stvarajući tako atmosferu međuljudskih odnosa i usmjerenosti ka istom cilju – Bogu (ŽV 5/2021, 10-19). Činjenje ima prednost nad izrečenim, stoga govor, riječi, koje su nam prirodni element komunikacije, bez kompletne partiture, tj. načina na koji se govori, čina izgovaranja, teško je prepoznati kao glas lijepog liturgijskog govora.

### Obredno iskustvo pred izazovima fragmentacije

Vrijeme u kojem živimo predstavlja se kao fragmentarna struktura, kolaž, i bez referentnih točaka te nam tako ne skriva pogled na kaos postmodernog društva u kontaktu s iskustvima i situacijama koje se stalno mijenjaju. Sve to za sobom nosi iskustvo tereta, koji se zna pozitivno nositi sa situacijom složenosti, dezintegracije, fragmentacije, nesigurnosti, fluidnosti, gubitka centra i neposrednosti, a to su karakteristični problemi suvremenog života (Chiurazzi G., *Il postmoderno. Il pensiero nella società della comunicazione*, Torino, 1998.). Uz ove nabrojane probleme fragmentacije u današnjem vremenu, ističu se i nedorečenost izričaja među riječima, gestama, u osjećajima, predmetima, vremenu i prostoru, a k tome i nesposobnost ponovnog sastavljanja raspršenih fragmenata našeg bića (komunikativne dinamike) u jednu cjelinu.

Današnje nas (postmoderno) vrijeme, koje se pokazuje kao mogućći način oporavka vrijednosti, poziva da ne zaboravimo potrebu za apsolutnošću reda. Tu želimo posebno istaknuti pojam simbola u današnjem vremenu, iako se u fragmentarnoj strukturi ne može govoriti o simbolu u klasičnom smislu.

U nekim slučajevima postmodernog izričaja, neki novi doprinosi omogućavaju drugačiju rekonpoziciju stvarnosti, s posljedičnim poteškoćama u stvaranju prostora za simboliku.

Iz toga proizlazi da se, ako se u svakodnevnom životu izbjegava pozivanje na stvarnost, guši i prosvjetljenje društva, koje se ostvaruje kroz simbole (Voegelin, E., *The new Science of politics: an Introduction*, Chicago and London, 1952.).

Budući da se zajednica vjernika okuplja na liturgijsko slavlje, dolazeći iz svojih obiteljskih sredina, važna je zadaća obitelji da, unatoč fragmentaciji, ponovno probudi čežnju za glasom transcendencije, to jest sposobnost komunikacije i govora gestama i riječima, budući da se čini da su obitelji postale nepoučene u razumijevanju i prijenosu riječi koje su nekada prirodno pripadale obiteljskoj zajednici. Postupno se primjećuje kako se zaboravljaju, a i zanemaruju, geste koje su predstavljale neku vrstu obrednosti u kući. Molitveni susreti i pobožnosti u obiteljima postaju sve blijeđe, ostavljajući nijeme praznine neizgovorenih riječi do nedjeljnog euharistijskog slavlja, koje bi se potom trebalo nastaviti živjeti u vlastitim domovima, živjeti od liturgijskog (raz)govora, no i dalje slijedi individualna uobičajena praksa nekomunikacije i zatvorenosti pred zbiljom darovanog života i svijesti o njemu.

Ako liturgijski govor ispunja prostor okupljenih vjernika, tada bi taj glas morao doprijeti i u dubinu srca te ispuniti njegov prostor govorom koji usmjerava svaki trenutak našega postojanja prema sebi – Bogu. Glas koji nismo čuli, neće nas nikamo ni voditi.

Gdje se slavi euharistija, tamo je i Crkva. Ako se netko odvoji od euharistije, odvaja se od Crkve, jer je to zajedništvo vjernika koje je ukorijenjeno u zajedništvu s Kristom, riječju i kruhom života. Kršćanski život više ne može biti sam život, već zajedništvo s braćom i sestrama. Iz sudjelovanja u euharistiji učimo živjeti kao kršćani, u zahvaljivanju, u prinosu Kristove žrtve i našeg svakodnevnog života (Falsini, R., *Gesti e parole della Messa*, Milano, 2001.).

### **Obnova simboličke gramatike i učinkovitost simboličkog jezika**

Budući da liturgija pripada Crkvi, ljepota liturgijskoga govora ovisi o aktivnosti vjernika koji sudjeluju u liturgijskim slavljinama, ali i njihovom svjedočanstvu izvan liturgijskih slavlja, u svakodnevnom životu. U liturgiji sve govori! Liturgija koristi geste, predmete, zvukove, slike, boje... te poput umjetničkog ostvarenja, ističe u »djelu«, osjetljive i izražajne oblike koje nazivamo »obredom« s naglaskom da se vjerski sadržaj, slično estetskom, ne može odvojiti od oblika (Layton, R., *Antropologia dell'arte*, Milano, 1983.).

Ipak, čini se kao da bi se danas obitelji morale podsjetiti zaboravljenih riječi ili ponovno naučiti materinji jezik kojim bi znale govoriti o otajstvu života, prožetom radošću, suzama, umorom, veseljem... Mnogi odrasli moraju biti preodgojeni kako bi razumjeli i koristili simbolički jezik, gramatiku liturgijskog govora.



Johann Georg Meyer, *Prva molitva*, 1859.

*Gdje se slavi euharistija, tamo je i Crkva. Ako se netko odvoji od euharistije, odvaja se od Crkve, jer je to zajedništvo vjernika koje je ukorijenjeno u zajedništvu s Kristom, riječju i kruhom života. Kršćanski život više ne može biti sam život, već zajedništvo s braćom i sestrama.*

*Zadaća (je) liturgije da vrati i obnovi simboličku gramatiku iskustva vjere u geste i riječi znakovnih i verbalnih jezika, budući da suvremeni kontekst, toliko bogat komunikativnom snagom, riskira da zaglavi u disperziji, izgubi ono što nas čini autentično ljudskim, te izgubi simbolički kapacitet i snagu. Potrebno je izgraditi put kršćanske inicijacije koji uključuje biblijski obzor i obredno iskustvo vjere u plodnom okruženju između doma (obitelji) i kršćanske zajednice. Na temelju malih, ali važnih svakodnevnih iskustava, važno je prepoznati i prakticirati simbolički pristup stvarnosti.*

Liturgija mora podučiti obitelj materinjem jeziku, ali kao i svaka majka, morat će podučavati da to čini postupno, počevši od ponovnog otkrivanja primarnih simbola do progresivnog razumijevanja liturgije Crkve. Ako u obitelji nedostaje iskustvo vjere, bilo kakav obred svakodnevnog života, navika komuniciranja misli i osjećaja, nije moguće značajno utjecati na brze promjene i uvođenje sadržaja koji se do tada nisu poznavali, a kamoli prakticirali, tj. obiteljske molitve, biblijska čitanja i razmatranja, susreti sa samim sobom (ispit savjesti)... (Kannheiser, V.V., *Celebrare la vita in famiglia*, u RL 1 (2017.)).

Stoga je zadaća liturgije da vrati i obnovi simboličku gramatiku iskustva vjere u geste i riječi znakovnih i verbalnih jezika, budući da suvremeni kontekst, toliko bogat komunikativnom snagom, riskira da zaglavi u disperziji, izgubi ono što nas čini autentično ljudskim, te izgubi simbolički kapacitet i snagu. Potrebno je izgraditi put kršćanske inicijacije koji uključuje biblijski obzor i obredno iskustvo vjere u plodnom okruženju između doma (obitelji) i kršćanske zajednice. Na temelju malih, ali važnih svakodnevnih iskustava, važno je prepoznati i prakticirati simbolički pristup stvarnosti.

Stavljanje sebe na put simbola ne znači otuđenje od stvarnosti, već otvaranje očiju svijetu u kojem se živi kako bi se ponovno uspostavio kontakt (Kannheiser, F.F., *Io sono una pianta fiorita. Il simbolo nell'IRC*, Bologna 2011.).

Bez želje za osobnim iskustvom u širenju semantičke panorame nemoguće je dublje ući u pore obrednosti, kojima je simbolički govor poput »soli zemlje« potreban kako bi se obrednost dostojanstveno čuvala, živjela i sve više otkrivala njezina ljepota povezana s poviješću spasenja i tradicijom Crkve. Važno je zato da »...obredi blistaju plemenitom jednostavnošću, neka zahvaljujući kratkoći budu jasni, neka izbjegavaju nepotrebna ponavljanja te budu prilagođeni mogućnosti shvaćanja vjernikâ tako da im općenito neće trebati mnogo razjašnjenja« (SC 34). Simboli se, dakle, žive i konzumiraju u obrednom iskustvu kroz jednostavnu obrednost. Naime, učinkovitost simboličkog jezika ne ovisi o govorima, riječima, objašnjenima, već osjetljivosti koja daje smisao svakoj gesti. Učinkovitost simboličkog jezika odnosi se, zapravo, prvenstveno na emocionalnu intimnost (Cravero, D., *Il mondo magico del bambino. Un percorso parrocchiale di catechesi 0-6 anni*, Torino, 2012.).

### **Liturgijski život iz tišine i intime obitelji**

Svaki oblik liturgijskog života, ispravno shvaćen, teče upravo iz tišine. *Božja riječ, koja se rađa ne samo iz božanskoga govora, već i iz njegove šutnje* (Bonaccorso, G., *Celebrare la salvezza. Lineamenti di liturgia*, Padova, 2003.), *slušanjem tišine koja nije prazna, u čovjeku želi postati plodnom tišinom* (Guardini, R., *Il testamento di Gesù. Pensieri sulla S. Messa*, Milano, 1964.).

Crkva je u svojoj tisućljetnoj tradiciji koristila mnoge i različite – narativne, estetske, simboličke, liturgijske – govore. Među njima,

narativni jezik je povlaštenu jezik jer je izvorni jezik za izreći vjeru. (usp. na primjer, *Pnz* 26, 5-9; *Ps* 78; *1 Kor* 11,23-26; *1 Iv* 1,1-4). Jezik vjere je također jezik života. Događaji ispričani u obitelji povezani su s našim sjećanjima na dubok i aktivan način. Ti događaji, ispričani glasom majke i oca, bake i djeda, žive i rastu u njima, a mi ih primajući produbljujemo u svoju intimu. S tim događajima svatko na svoj način govori o svom životu i rastu s Bogom. Događaji se objedinjuju i stvaraju zajedništvo u obitelji i izvan nje, te se na taj način grade mostovi između različitih generacija. Iz ispričanih događaja i životnih iskustava, djeca uče jezik kojim će u svojoj obitelji razgovarati o Bogu, ali i razgovarati s Bogom. U tome bi trebalo podupirati osobito mlade obitelji, potičući ih i na čitanje i pripovijedanje životopisa o svecima. Ima ih za svakoga, a mogu se izreći u bilo kojem trenutku, prije spavanja, dok hodamo, dok jedemo... Čitanje i tumačenje Svetog pisma djeci, prilagođeno njihovom uzrastu, bez pričanja bajki, omogućava iskustvo naviještanja i molitve, iskustvo okusa hrane koja će u potpunosti imati okus za stolom Riječi te na taj način omogućava živo i postupno upoznavanje sa simboličkim jezikom liturgije. Tu je važna uloga Crkve koja mora utjecati svjetlom evanđelja na dinamiku obiteljskog zajedništva (D. Cravero, *A tavola come all'altare. Le liturgie familiari*, Padova 2014.).

*Jezik vjere je također jezik života. Događaji ispričani u obitelji povezani su s našim sjećanjima na dubok i aktivan način. Ti događaji, ispričani glasom majke i oca, bake i djeda, žive i rastu u njima, a mi ih primajući produbljujemo u svoju intimu. S tim događajima svatko na svoj način govori o svom životu i rastu s Bogom. Događaji se objedinjuju, stvaraju zajedništvo u obitelji i izvan nje, te se na taj način grade mostovi između različitih generacija.*

### Obiteljsko zajedništvo i dimenzija interpersonalnosti

Govoreći o obiteljskom zajedništvu i komunikaciji unutar nje, važno je istaknuti dimenziju interpersonalnosti koja iz temelja izražava dimenziju vanjštine i tjelesnosti, te se kao takva mora aktivno iskazivati gestama, dijalogom, razmjenom koja vodi obogaćivanju života drugih. Interpersonalna dimenzija je u osnovi dimenzija vanjštine, u čijem su središtu djela koja činimo svojom tjelesnom prisutnošću u odnosu prema drugima (Bonaccorso, G., *Celebrare la salvezza. Lineamenti di liturgia*, Padova, 2003.).

Obično su ljudske akcije namijenjene stvaranju nečeg korisnog za svakodnevni život; ovdje međutim želimo naglasiti da ljudi, sjedinjeni u obrednom kontekstu, izvode radnje »bez proizvodnje«. Upravo obred prekida običan život, svakodnevne brige i predstavlja novu mrežu odnosa između sudionika, s posebnim interesom (Mazzanti, G., *L'origine cristica ed ecclesiale del sacramento cristiano*, u Aa.Vv *Grazia, sacramentalità, sacramenti. Il problema del metodo in teologia sacramentaria*, Assisi, 2008.).

Važan pojam koji bismo ovdje još željeli istaknuti jest nužnost, tj. kada se nešto radi iz nužde, kako bi se zadovoljile potrebe. Dakle, proizvodi se za konzumiranje, a konzumiranjem zadovoljavamo naše potrebe i želje. To se posebno pojavljuje u postmodernom društvu koje je »prvorođena kći potrošačkog društva« (Ferraresi, M., *La società del consumo. Lessico della postmodernità*, Roma, 2005.).

U liturgiji se konzumira bez potrebe za jelom. To znači živjeti bez straha od smrti, pripadati drugome.





Ferdinand Georg Waldmüller,  
Večernja molitva, 1864.

*Obrednost, kao oblik života, čuva temeljne dimenzije ljudskog postojanja u vremenu raspršenih identiteta u kojima se duhovna dimenzija prenosi u čisto privatnu, nevidljivu i neuhvatljivu sferu, bez ikakve društvene konkretnosti ili odnosa sa stvarnim životom. U takvom prostoru, obiteljska molitva može utjecati na promjene i vraćanje istinskim vrijednostima. Otkrivajući tako ponovno svoj identitet, može vratiti jednostavne geste dijeljenja, bratstva, zajedništva...*

U današnjem društvu govorimo o konzumerizmu, koji se očituje kroz ograničenja koja namećemo sebi ili namećemo drugima, primjerice u logici u kojoj se kaže da »moram« dati ili »moram dati darove«. Umjesto toga, s obzirom na obred, možemo primijetiti da govorimo o slobodnoj potrošnji, bez prisile, koja otvara prostore slobode. Zapravo, obično kada govorimo o proizvodnji, razmišljamo o radu koji se ulaže u proizvodnju nečega, kao i na sposobnost proizvodnje. Ako se nešto ne proizvede, riskira se siromaštvo. U liturgiji se konzumacija ne svodi na uzimanje kruha i vina zbog potrebe za obrokom, okusom... nego se konzumira bez poticaja gladi, jede se bez potrebe za jelom. To je upravo obredni jezik kojim liturgija govori o Kristovoj Pashi, o novom odnosu prema životu i smrti. Jesti iz nužde znači da je život u stalnoj opasnosti od neuspjeha; jedemo iz nužde, kako ne bismo umrli. U obrednom obroku jedemo bez potrebe za hranjenjem i na taj način kontakt s vanjskim svijetom i život koji to jamči, proširuju se prema novim mogućnostima s obzirom na fiziološke potrebe. Jesti bez hrane, bez potrebe za hranjenjem, znači živjeti bez straha od smrti, to znači pripadati drugome (Bonaccorso, G., *Celebrare con i linguaggi simbolici e rituali*, u Aa.Vv., *L'arte del celebrare*, Roma, 1999.).

Drugim riječima, čovjek »djeluje« ne kako bi promijenio prirodu prema svojim fiziološkim potrebama, već kako bi uspostavio drugačiji kontakt sa svime s čime se susreće izvan sebe.

### Zaključak

Ovaj iskustveni put simboličkog jezika upućuje nas na to da Dom (obitelj) u današnjem vremenu treba ponovno otkriti transcendentno (ŽV 9/2021, 2-4), a Crkva veću bliskost, obiteljsku blizinu, zajedništvo. Na taj način neće samo obitelji ponovno otkriti vlastitu duhovnost, već i liturgija vlastitu ljudskost. Obrednost, kao oblik života, čuva temeljne dimenzije ljudskog postojanja u vremenu raspršenih identiteta u kojima se duhovna dimenzija prenosi u čisto privatnu, nevidljivu i neuhvatljivu sferu, bez ikakve društvene konkretnosti ili odnosa sa stvarnim životom. U takvom prostoru obiteljska molitva može utjecati na promjene i vraćanje istinskim vrijednostima. Otkrivajući tako ponovno svoj identitet, može vratiti jednostavne geste dijeljenja, bratstva, zajedništva...

»Zajedništvo je dar koji ima vrlo konkretne posljedice, pomaže nam izaći iz naših usamljenosti, zatvorenosti u same sebe te nas čini dionicima ljubavi koja nas združuje s Bogom i međusobno. Lako se može razumjeti koliko je veliki ovaj dar pomislimo li samo na podjele i sukobe koji pogađaju odnose među pojedincima, skupinama i čitavim narodima. 'Zajedništvo' je doista radosna vijest koja liječi svaku usamljenost, dragocjeni dar koji nam daje da se osjetimo prihvaćenima i ljubljenima u Bogu, u jedinstvu njegova naroda okupljena u ime

Trojstva« (Benedikt XVI., *Duhovne misli; Kateheza na općoj audijenciji*, 15. III. 2006.), Split 2009.).

Obiteljsku molitvu ne treba shvaćati u *prostorno-crkvenom* kontekstu, već naprotiv kao *znak-prisutnost* oko kojeg se ponovno otkriva i ponovno označava osjećaj zajedništva. Naime, prostor molitve i *obiteljskih obreda* je mjesto gdje se obitelj pogledima susreće sa svojim međusobnim životnim odnosima, u kojima svatko u sebi, noseći trenutke svojega života, osjeća želju (ili bi trebao osjećati želju) za susretom glasa Božje riječi u sebi. Ti su duboki trenutci, naime, već konkretno iskustvo onih ljudskih i duhovnih vrijednosti na kojima se temelji liturgija. ■

## LITURGIJSKI KALENDAR

### SIJEČANJ

- 16 N **DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU**  
17 P **Sv. Antun Opat**, *spomendan*:  
1Sam 15,16-23; Ps 50,8-9.16b-17.21.23; Mk 2,18-22  
18 U Svagdan: 1Sam 16,1-13; Ps 89,20-22.27-28; Mk 2,23-28  
19 S Svagdan: 1Sam 17,32-33.37.40-51; Ps 144,1.2.9-10;  
Mk 3,1-6  
20 Č Svagdan; *ili: Sv. Fabijan, papa i mučenik;*  
*Sv. Sebastijan, mučenik*: 1Sam 18,6-9; 19,1-7;  
Ps 56,2-3.9-14; Mk 3,7-12  
21 P **Sv. Agneza**, djevica i mučenica, *spomendan*:  
1Sam 24,3-21; Ps 57,2-4.6.11; Mk 3,13-19  
22 S Svagdan; *ili: Sv. Vinko, đakon i mučenik*:  
2Sam 1,1-4.11-12.19.23-27; Ps 80,2-3.5-7; Mk 3,20-21  
23 N **TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU. Nedjelja Božje riječi.**  
24 P **Sv. Franjo Saleški**, biskup i crkv. naučit., *spomendan*:  
2Sam 5,1-7.10; Ps 89,20.21-22.25-26; Mk 3,22-30  
25 U **OBRAĆENJE SV. PAVLA**, *blagdan*:  
vl.: Dj 22,3-16 (*ili: Dj 9,1-22*); Ps 117,1-2; Mk 16,15-18  
26 S **Sv. Timotej i Tit**, biskupi, *spomendan*: vl.: 2Tim 1,1-8  
(*ili: Tit 1,1-5*); Ps 96,1-3.7-9a.10; Lk 10,1-9  
27 Č Svagdan; *ili: Sv. Anđela Merici, djevica*:  
2Sam 7,18-19.24-29; Ps 132,1-2.3-5.11-14; Mk 4,21-25  
28 P **Sv. Toma Akvinski**, prezb. i crkv. naučit., *spomendan*:  
od dana: 2Sam 11,1-4a.5-10a.13-17; Ps 51,3-7.10-11;  
Mk 4,26-34  
29 S Svagdan: 2Sam 12,1-7a.10-17; Ps 51,12-17; Mk 4,35-41  
30 N **ČETVRTA NEDJELJA KROZ GODINU**  
31 P **Sv. Ivan Bosco**, prezbiter, *spomendan*:  
2Sam 15,13-14.30; 16,5-13a; Ps 3,2-7; Mk 5,1-20

### VELJAČA

- 1 U Svagdan: 2Sam 18,9-10.14b.24-25a.30-32 - 19,3;  
Ps 86,1-6; Mk 5,21-43  
2 S **PRIKAZANJE GOSPODINOVO. SVIJEĆNICA**, *blagdan*:  
vl.: Mal 3,1-4; Ps 24,7-10; Heb 2,14-18; Lk 2,22-40  
3 Č Svagdan; *ili: Sv. Blaž, biskup i mučenik; ili: Sv. Oskar,*  
*biskup*: 1Kr 2,1-4.10-12; Otpj. pj: 1Ljet 29,10-12; Mk 6,7-13  
4 P Svagdan: Sir 47,2-11; Ps 18,31.47.50-51; Mk 6,14-29  
5 S **Sv. Agata**, djevica i mučenica, *spomendan*:  
1Kr 3,4-13; Ps 119,9-14; Mk 6,30-34  
6 N **PETA NEDJELJA KROZ GODINU**  
7 P Svagdan: 1Kr 8,1-7.9-13; Ps 132,6-10; Mk 6,53-56  
8 U Svagdan; *ili: Sv. Jeronim Emiliani; ili: Sv. Jozefina*  
*Bakhita, djevica*: 1Kr 8,22-23.27-30; Ps 84,3-11;  
Mk 7,1-13  
9 S **Sv. Skolastika**, djevica, *spomendan*:  
1Kr 10,1-10; Ps 37,5-6.30-31.39-40; Mk 7,14-23  
10 Č **Bl. Alojzije Stepinac**, biskup i mučenik, *spomendan*:  
1Kr 11,4-13; Ps 106,3-4.35-36.37 i 40; Mk 7,24-30  
11 P Svagdan; *ili: Bl. Djevica Marija Lurdska*:  
1Kr 11,29-32; 12,19; Ps 81,10-11ab,13-15; Mk 7,31-37  
12 S Svagdan: 1Kr 12,26-32; 13,33-34; Ps 106,6-7a.19-22;  
Mk 8,1-10  
13 N **ŠESTA NEDJELJA KROZ GODINU**  
14 P Svagdan: Jak 1,1-11; Ps 119,67.68.71.75.76; Mk 8,11-13  
15 U Svagdan: Jak 1,12-18; Ps 94,12-13a.14-15.18-19;  
Mk 8,14-21  
16 S Svagdan: Jak 1,19-27; Ps 15,2-3a.3bc-4.5; Mk 8,22-26  
17 Č Svagdan; *ili: Sedam svetih osnivača Reda slugu bl. dj.*  
*Marije*: Jak 2,1-9; Ps 34,2-7; Mk 8,27-33  
18 P Svagdan: Jak 2,14-24.26; Ps 112,1-6; Mk 8,34-9,1  
19 S Svagdan: Jak 3,1-10; Ps 12,2-5.7-8; Mk 9,2-13

# Druga nedjelja kroz godinu

16. siječnja 2022.

## ULAZNA PJESMA

Sva zemlja, Bože,  
nek ti se klanja  
i nek ti pjeva, neka  
pjeva tvom imenu!  
(Ps 66, 4)

## ZBORNA MOLITVA

Svemogućí vječni Bože,  
u tvojoj su ruci i svemirska  
prostranstva i srca ljudi:  
usliši molitve svoga  
naroda i udijeli mir našem  
vremenu. Po Gospodinu.

## DAROVNA MOLITVA

Gospodine, daj da ovim  
otajstvima pristupamo  
s doličnim poštovanjem.  
Kad god se slavi spomen  
Kristove žrtve, vrši se u  
nama djelo otkupljenja.  
Po Kristu.

## PRIČESNA PJESMA

Mi smo upoznali ljubav  
koju Bog ima u nama  
i povjerovali joj! (Iv 4, 16)

## POPRIČESNA MOLITVA

Udijeli nam, Gospodine,  
Duha svoje ljubavi.  
Nahranio si nas jednim  
kruhom s neba,  
daj da tvojom milošću  
živimo u bratskoj slozi.  
Po Kristu.

## Prvo čitanje Iz 62, 1-5

*Radovat će se ženik nevjesti.*

Čitanje Knjige proroka Izaije

Sionu za ljubav neću šutjeti, Jeruzalema radi neću mirovati dok pravda njegova ne zasine ko svjetlost i spasenje njegovo ne plane ko zublja. I puci će tvoju vidjeti pravednost i tvoju slavu svi kraljevi; prozvat će te novim imenom što će ga odrediti usta Gospodnja. U Gospodnjoj ćeš ruci biti kruna divna i kraljevski vijenac na dlanu Boga svog. Neće te više zvati Ostavljenom ni zemlju tvoju Opustošenom, nego će te zvati Moja milina, a zemlju tvoju Udata jer ti si milje Gospodnje i zemlja će tvoja biti udata. Jer kao što se mladić ženi djevicom, tvoj će se graditelj tobom oženiti; i kao što se ženik raduje nevjesti, tvoj će se Bog tebi radovati.

Riječ Gospodnja.

## Otpjevni psalam Ps 96, 1-3.7-8a.9-10a.c

*Pripjev: Navješćujte svim narodima čudesa Gospodnja!*

Pjevajte Gospodinu pjesmu novu!

Pjevaj Gospodinu, sva zemljo!

Pjevajte Gospodinu, hvalite ime njegovo!

Navješćujte iz dana u dan spasenje njegovo,  
kazujte poganima njegovu slavu,  
svim narodima čudesa njegova!

Dajte Gospodinu, narodna plemena,

dajte Gospodinu slavu i silu!

Dajte Gospodinu slavu imena njegova!

Poklonite se Gospodinu u sjaju svetosti njegove!

Strepi pred njim, sva zemljo!

Nek se govori među poganima: »Gospodin kraljuje!«

Narodima pravedno upravlja.

## Drugo čitanje 1Kor 12, 4-11

*Jedan te isti Duh dijeli svakome napose kako hoće.*

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Bráco: Različiti su dari, a isti Duh; i različite službe, a isti Gospodin; i različita djelovanja, a isti Bog koji čini sve u svima. A svakomu se daje očitovanje Duha na korist. Doista, jednomu se po Duhu daje riječ mudrosti, drugomu riječ spoznanja po tom istom Duhu; drugomu vjera u tom istom Duhu, drugomu dari liječenja u tom jednom Duhu; drugomu čudotvorstva, drugomu prorokovanje, drugomu razlučivanje duhova, drugomu različiti jezici, drugomu tumačenje jezika. A sve to djeluje jedan te isti Duh dijeleći svakomu napose kako hoće.

Riječ Gospodnja.

Paolo Veronese, *Diskusija na svadbi u Kani*, 1566.

## Pjesma prije evanđelja 2Sol 12, 14

Bog nas pozva po evanđelju na posjedovanje slave  
Gospodina našega Isusa Krista.

## Evanđelje Iv 2, 1-12

*Isus učini prvo znamenje u Kani Galilejskoj.*

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

U ono vrijeme: Bijaše svadba u Kani Galilejskoj. Bila ondje Isusova majka. Na svadbu bijaše pozvan i Isus i njegovi učenici. Kad ponesta vina, Isusu će njegova majka: »Vina nemaju.« Kaže joj Isus: »Ženo, što ja imam s tobom? Još nije došao moj čas!« Nato će njegova mati poslužiteljima: »Što god vam rekne učinite!«

A bijaše ondje Židovima za čišćenje šest kamenih posuda od po dvije do tri mjere. Kaže Isus poslužiteljima: »Napunite posude vodom!« I napune ih do vrha. Tada im reče: »Zgrabite sada i nosite ravnatelju stola.« Oni odnesu. Kad okusi vodu što posta vinom, a nije znao odakle je – znale su sluge koje zagrabiše vodu – ravnatelj stola pozove zaručnika i kaže mu: »Svaki čovjek stavlja na stol najprije dobro vino, a kad se ponapiju, gore. Ti si čuvao dobro vino sve do sada.«

Tako, u Kani Galilejskoj, učini Isus prvo znamenje i objavi svoju slavu te povjerovaše u njega njegovi učenici. Nakon toga siđe sa svojom majkom, s braćom i sa svojim učenicima u Kafarnaum. Ondje ostadoše nekoliko dana.

Riječ Gospodnja.

## PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	131.1 i 2	Kliči Bogu
ili:	167.1	O Stvoritelju ljudi
Otpjevni psalam:	113	Navješćujte svim narodima
Prinosna:	167.2	O primi žrtvu svetu
Pričesna:	III	Gospodin je pastir moj
	247	Uzmite, jedite
	167.3 i 4	Moj Spase, dođi k meni
Završna:	167.5	O Bože, svijeta vrelo
ili:	260	O da bude radost



## MOLITVA VJERNIKA

Nebeskom Ocu, čiji nas Sin čudesima uči Božjoj svemoći i potpunom pouzdanju u njegovu pomoć u svakoj životnoj situaciji, uputimo ponizne prošnje:

1. Pretvorivši vodu u vino, tvoj je Sin u Kani Galilejskoj učinio prvo čudo. Daj da se tvoja Crkva neprestano napaja na izvoru Kristove ljubavi, molimo te.
2. Isusova je Majka nazočnima na svadbi ukazala na povjerenje koje moramo imati u nezina Sina. Podaj svećenicima svoje Crkve vjeru poput Marijine kako bi toj istoj vjeri poučavali povjereni im puk, molimo te.
3. Sveti nas Pavao uči kako se Duh Božji očituje u svakome čovjeku preko određenog dara. Podaj nam spoznati dar koji nam je usađen u srce te ga za života ispravno koristiti na dobrobit sebi i bližnjima, molimo te.
4. Mnogi se zaručnici spremaju za bračni život. Daj da, u svakoj životnoj situaciji koja će ih snaći, mole i traže blizinu i zaštitu tvoga Sina, molimo te.
5. Kao što nas za ovozemaljskog života okupljaš oko svoga stola i hraniš svojom ljubavlju, podaj nam tako jednom i u vječnosti uživati u tvojoj slavi u nebeskom kraljevstvu, molimo te.

Oče nebeski, na putu života se često ispriječte teškoće i problemi, a slabi i grešni kakvi jesmo, zaboravljamo na tvoju svemoć. Usmjeri nam srca prema sebi koji uvijek djeluješ u pravi čas. Po Kristu, Gospodinu našem.

## Što god vam rekne, učinite!

**N**e znamo tko se vjenčao na svadbi u Kani Galilejskoj. Ne znamo ni imena ni priču ovo dvoje mladih ljudi. No, njihova je svadba postala znamenje za Božju prisutnost u ljudskom životu i za Isusovo djelovanje. Ivan događaj na svadbi u Kani naziva prvim Isusovim znamenjem. Time svoje čitatelje poziva da svoj pogled i svoj um usmjere dalje od opisa samog događaja. Događaj je važan, ali je važnije što on sve znači. Tako su čitatelji već na početku usmjereni da čitanje evanđelja shvate kao put na kojem će otkriti više od napisanoga, kao ljestve s kojih će vidjeti dalje od ljestava. Ivan nas poučava kako ispravno čitati njegovo evanđelje. Ono opisuje brojčano malo znamenja. Tek sedam. Ali u njima je sadržano više od tih događaja. Povijest čitanja njegova evanđelja je to potvrdila. Bezbroj ljudi kroz povijest je vidjelo sebe u njegovim opisima i otkrilo kako Bog djeluje u njihovim životima zahvaljujući Ivanovu opisu Isusova djelovanja.

Na svadbu su pozvani Isusova majka, Isus i njegovi učenici. Ivan nas upućuje da Isusovo djelovanje već od početka promatramo vodeći računa o najbližima u Isusovu krugu. Njegova majka nije samo nijemi svjedok. Ona je vrlo aktivna. Opaža stanje. Vidi nedostatak. Povezuje. Nuka. Zna gdje je izlaz. Dijalog Marije i Isusa zvuči distancirano. Kao da Isus ima potrebu odvojiti se od majčina nadzora i nukanja. Spominje svoj čas. Njegov čas će doći kada bude razapet na križu. Tako će on već na početku povezati vino koje će njegovom riječi na svadbi nastati iz vode s prolijevanjem svoje krvi na križu. Svadba bez vina je otužna, bez radosti. Svijet bez Isusove ljubavi je žalostan svijet, prepušten samome sebi. U Kani će započeti ono što se treba dovršiti na Golgoti. Vidjeti Kanu kao znamenje znači čitati i ljudski život i povijest čovječanstva iz perspektive Isusova dolaska u svijet i njegova poslanja.

*Što god vam rekne, učinite!* (Iv 2, 5) kaže Marija poslužiteljima. To su riječi kojima je



Bartolome Esteban Murillo, *Svadba u Kani*, oko 1675.

faraon svoj narod na početku sedmogodišnje gladi poslao Josipu komu je predao svu vlast nad zalihama hrane. Kao što je Josip znao utažiti glad Egipćana, tako će i Isus utažiti glad čovječanstva. Kao što je faraon znao za glad i njezino rješenje, tako je i Marija znala za nedostatak vina i njegovo rješenje.

### Od radosti do razočaranja

Isus poslužiteljima kaže da vodom napune kamene posude za čišćenje. Kada su ih napunili, kaže im da zgrabе i nose ravnatelju stola. Kao što je Josip u Egiptu za vrijeme sedam rodniх godina izgradio silose i napunio ih do vrha, tako i Isus traži da se vodom do vrha napune posude. Ravnatelj će biti jako iznenađen okusom vina. On nije znao što se dogodilo, ali se razumio u vino.

Ivan bi htio da u ovome vidimo znamenje. Svadba opisuje ljudski život i odnose. Zajednički život dvoje ljudi započne na svadbi. Sve započinje svečano, u izobilju, širokim srcem, s puno povjerenja jedno u drugo. I to traje neko vrijeme. Kad-tad se, međutim, pokaže pukotina u odnosu. Nedostatak. Nerazumijevanje. Nestane radosti. To je kritični trenutak. Može se učiniti krivi potez i sve će krenuti krivo. Bilo bi dovoljno da jedno optuži drugo za nedostatak pa da započne svađa. Zato je važno na vrijeme opaziti što nedostaje, gdje curi radost. Potrebno je imati Marijine oči. Ona vidi gdje i kada nastaje pukotina. I potrebno je znati gdje tražiti rješenje. Ovo je slika ljudskoga života. Svoj posao ili svoje poslanje započnemo s velikim entuzijazmom, oduševljenjem. Unesemo novu svežinu i polet na mjesto gdje započinjemo svoj posao. To može biti škola, bolnica, župa, neka udruga, tvrtka ili vlastita obitelj. No, s vremenom se stvari izmijene. Izgubimo snagu i radost. Na mjesto oduševljenja dođe razočaranje. Doživimo nerazumijevanje, povrede, odbačenost, podsmijeh. I više nismo u stanju dati najbolje od sebe. Život više ne naliči svadbi. Postane sličniji svadbi bez vina, tužnoj svadbi. Što tada činiti?

To valja čuti rečenicu koju je Marija rekla poslužiteljima: *Što god vam rekne, učinite!*

### Radost života u malim stvarima

Život ima trenutaka poleta kada sve ide nekako samo od sebe. Prvo vrijeme ljubavi, prvi dani na novom poslu, početak prijateljstva i tome slično. No, to ne traje dugo. Tko bi htio ostati na krilima početnog oduševljenja riskirao bi neprestano samo nova razočaranja. Život od nas traži da iznađemo načina kako činiti obične i svakodnevne stvari, nalik nalijevanju posuda za čišćenje vodom. Iznenađenje se ne krije u početnom poletu. Ono se krije u čudesnoj snazi običnih svakodnevnih stvari. Naučiti živjeti ne znači biti zaslijepljen neobičnim, nesvakidašnjim i čudesnim. Život se uči kada u običnom otkrijem čudesnost. Voda postaje vinom ne tamo gdje sve teče samo od sebe, nego tamo gdje se odvažimo obične stvari činiti s velikim srcem. Pretvorba vode u vino djeluje spektakularno, a ipak je riječ samo o znamenju koje hoće da vidimo dalje od znaka.

Rezultat ovog prvog znamenja je višestruk. Isus je objavio svoju slavu, njegovi učenici, koji su tek počeli ići za njim, su povjerovali u njega. I za njih je pretvorba vode u vino bila znamenje koje im je otkrilo Isusa u novom svjetlu.

Kada se vjernici nađu na nedjeljnom susretu na kojem se hrane Isusovom prisutnošću u riječi, kruhu i vinu, u Ivanovu opisu svadbe u Kani Galilejskoj gledaju znamenje i u njemu pronalaze sebe i svoja životna pitanja. Do njih dopire Marijina rečenica *Što god vam rekne, učinite!* i u njoj pronalaze odgovore na svoja pitanja o nestašici radosti, poleta i životne snage. Nedjeljni im se susret pretvori u osluškivanje Isusovih riječi i posluš njima u svakodnevnim, malim, životnim stvarima. Nakon toga se dogodi da im i svakodnevica postane izvorom neočekivane životne radosti i dobrote bitka.

Ante Vučković

# Treća nedjelja kroz godinu

23. siječnja 2022.

## ULAZNA PJESMA

Pjevajte Gospodinu  
pjesmu novu! Pjevaj  
Gospodinu sva zemljo!  
Slava je i veličanstvo pred  
njim, sila i sjaj u svetištu  
njegovu. (Ps 96, 1.6)

## ZBORNA MOLITVA

Svemogućí vječni Bože,  
ravnaj našim životom  
da vršimo tvoju volju:  
da u ime tvoga  
ljubljenoga Sina  
obilujemo dobrim djelima.  
Po Gospodinu.

## DAROVNA MOLITVA

Gospodine, pomiri nas  
sa sobom i primi ove  
darove: posveti ih  
snagom svoga Duha,  
da nam budu  
na spasenje. Po Kristu.

## PRIČESNA PJESMA

Ja sam svjetlost svijeta;  
tko ide za mnom,  
neće hoditi u tami,  
nego će imati  
svjetlost života.  
(Iv 8, 12)

## POPRIČESNA MOLITVA

Svemogućí Bože,  
ovom svetom gozбом  
dao si nam udio u svom  
božanskom životu:  
daj da u tom daru  
uživamo svu vječnost.  
Po Kristu.

## Prvo čitanje Neh 8, 2-4a.5-6.8-10

*Čitahu iz knjige Božjeg zakona i razlagahu da narod može razumjeti što se čita.*

### Čitanje Knjige Nehemijine

U one dane: Svećenik Ezra donese Zakon pred zbor ljudi, žena i sviju koji su bili sposobni razumjeti ga. I na trgu koji je pred Vodenim vratima čitao je knjigu od ranoga jutra do podneva, pred ljudima i ženama i svima koji su mogli razumjeti. Sav je narod pozorno slušao knjigu Zakona.

Književnik Ezra stajao je na drvenu besjedištu koje su podigli za tu zgodu. Otvorio je knjigu naočigled svemu narodu jer je bio poviše od svega naroda, a kad ju je otvorio, sav narod ustade. Tada Ezra blagoslovi Gospodina, Boga velikoga, a sav narod podignutih ruku odgovori: »Amen! Amen!« Potom kleknu i poklone se pred Gospodinom, licem do zemlje. I čitahu iz knjige Božjeg zakona po odlomcima i razlagahu smisao da narod može razumjeti što se čita.

Potom namjesnik Nehemija, svećenik-književnik Ezra i leviti koji poučavahu narod rekoše svemu narodu: »Ovo je dan posvećen Gospodinu, Bogu vašemu! Ne tuguje, ne plačite!« Jer sav narod plakaše slušajući riječi Zakona. I još im reče Nehemija: »Pođite i jedite masna jela, i pijte slatko, i pošaljite dio onima koji nemaju ništa pripremljeno, jer ovo je dan posvećen našem Gospodinu. Ne žalostite se! Jer radost Gospodnja vaša je jakost.«

Riječ Gospodnja.

## Otpjevni psalam Ps 19, 8-10.15

**Pripjev: Riječi tvoje, Gospodine, duh su i život.**

Savršen je Zakon Gospodnji – dušu krijepi;  
pouzdan je svjedočanstvo Gospodnje – neuka uči.

Prava je naredba Gospodnja – srce sladi;

čista je zapovijed Gospodnja – oči prosvjetljuje.

Neokaljan strah Gospodnji – ostaje svagda;

istiniti sudovi Gospodnji – svi jednako pravedni.

Riječi ti usta mojih omiljele

i razmišljanje srca moga pred licem tvojim.

Gospodine, hridi moja, otkupitelju moj!

## Drugo čitanje 1Kor 12, 12-14.27 – kraća verzija

*Vi ste tijelo Kristovo i, pojedinačno, udovi.*

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo: Kao što je tijelo jedno te ima mnogo udova, a svi udovi tijela iako mnogi, jedno su tijelo – tako i Krist. Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni, bilo Židovi, bilo Grci, bilo robovi, bilo slobodni. I svi smo jednim Duhom napojeni. Ta ni tijelo nije jedan ud, nego mnogi. A vi ste tijelo Kristovo i, pojedinačno, udovi.

Riječ Gospodnja.



## Pjesma prije evanđelja Lk 4, 18

Gospodin me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje.

## Evandjelje Lk 1, 1-4; 4, 14-21

*Danas se ispunilo ovo Pismo.*

Početak svetog Evanđelja po Luki

Kad već mnogi poduzeše sastaviti izvješće o događajima koji se ispuniše među nama – kako nam to predadoše oni koji od početka bijahu očevici i sluge Riječi – pošto sam sve, od početka, pomno ispitao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega u čemu si poučen.

U ono vrijeme: Isus se u snazi Duha vrati u Galileju te glas o njemu puče po svoj okolici. I slavljen od svijtu, naučavaše po njihovim sinagogama.

I dođe u Nazaret, gdje bijaše othranjen. I uđe po svom običaju na dan subotni u sinagogu te ustane čitati. Pruže mu Knjigu proroka Izaije. On razvije knjigu i nađe mjesto gdje stoji napisano: »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje.«

Tada savi knjigu, vrati je poslužitelju i sjede. Oči svijtu u sinagogi bijahu uprte u njega. On im progovori: »Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima.«

Riječ Gospodnja.

## PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	82 ili 152	Pjevajte Gospodu
Otpjevni psalam:	91	Riječi tvoje Gospodine
Prinosna:	VI	Izvore vode žive
Pričesna:	101	Kušajte i vidite
	201	O svjetlo duša Isuse
	242	O sveta gozbo
Završna:	260	O da bude radost

## MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, uputimo svoje molitve Bogu Ocu koji nam je po prorocima navijestio svoju Riječ i po njoj na nas izlio milost spasenja. Recimo zajedno:

*Pouči nas svojim zakonima, Gospodine!*

- Po Duhu smo Božjem svi u jedno tijelo kršteni. Daj da se tvoja Crkva kao mnoštvo udova jednog tijela vječno napaja na tvom izvoru i tako svjedoči snagu zajedništva u Kristu, molimo te.
- Papu, biskupe i svećenike posvetio si i poslao da naviještaju i tumače tvoje riječi narodima. Ražari im srca da mogu primiti tvoj dar i radosno ga svjedočiti, molimo te.
- Svakom je čovjeku od Boga darovano određeno poslanje. Podaj nam prepoznati kojim nam je putem ići te raditi na dobrobit ljudi koji nas okružuju i kojima smo potrebni, molimo te.
- Svakoga nas dana okupljaš oko svoga oltara da slušamo riječi svetoga Pisma. Daj da te riječi dopru do naših srdaca i umova te postanu životvorne i djelatne u našim životima, molimo te.
- Naši su pokojni slušali tvoje riječi te ih hrabro životom i djelima svjedočili. Iskaži im svoje milosrđe i nagradi ih mjestom u svome kraljevstvu u vječnosti, molimo te.

Bože Oče, uputili smo ti svoje molitve u nadi da ćeš ih uslišiti. Molimo te, nemoj nam uskratiti svoga Duha, već nam, po svome smilovanju, podaj da nas vodi putem spasenja i preobražava naša srca kako bismo radosno živjeli i djelovali kao mnogi udovi jednoga tijela. Po Kristu, Gospodinu našem.

## »Čitahu iz knjige Božjeg zakona po odlomcima i razlagahu smisao da narod može razumjeti što se čita.«

Često se događa u moderno vrijeme da čovjek dolazi u Crkvu, obavlja liturgijske čine i izgovara molitve, ali njegovo srce kao da je daleko od značenja pojedinih realnosti što se u liturgijskom djelovanju ostvaruju. Današnje prvo čitanje i evanđelje donose nam liturgijsku službu riječi, tj. čitanje Svetoga pisma pred okupljenom vjerničkom zajednicom u kojem su sudionici bili aktivni članovi, što se dogodilo u dvije posebne prigode. Prva je prigoda bila čitanje Božjeg zakona pred okupljenom zajednicom u vrijeme Ezre i Nehemije, u razdoblju duhovne obnove u Jeruzalemu nakon babilonskog sužanjstva, a druga je bila na početku Isusovog javnog djelovanja, kada Isus čita Knjigu proroka Izaije u Sinagogi u Nazaretu.

Čitanje Božje riječi prati svaki sakrament moderne Crkve ili neki drugi njezin liturgijski čin, te se Crkva na taj način uključuje u dugu religioznu tradiciju židovskoga naroda. Čitanje Božje riječi povezuje Crkvu, njezine posvećene osobe i laike, s izvorom vlastitog identiteta i prvotnog autoritativnog religioznog iskustva, koje postaje uputa onima što čitaju Božju riječ kako urediti život u sadašnjem trenutku da bi budućnost bila sretna i blagoslovljena. Božja riječ postaje ogledalo Crkve, u kojem moderna Crkva promatra samu sebe, tražeći mjere vlastitog djelovanja u svakodnevnom životu u nekada danim Božjim mjerama u različitim životnim situacijama.

### Čitanje Božje riječi

Svećenik Ezra i upravitelj Nehemija pronalaze da je nakon sužanjstva židovska zajednica, sastavljena od povratnika iz sužanjstva i nekadašnjih jeruzalemskih starosjedioca, živjela suprotno Božjem zakonu, miješajući se s ostalim poganskim narodima, poprimajući



Giotto di Bondone, *Blagoslivljajući Krist*, središnji dio poliptiha, oko 1318.-1322.

njihove religiozne običaje i jezik, a zaboravljajući vlastito nacionalno bogatstvo i Božju prisutnost u narodu, stoga obojica poduzimaju nužno potrebnu obnovu. Ona se sastojala od vanjskog elementa obnove zida oko Jeruzalema te unutarnjeg elementa obnove naroda u skladu s Božjim zakonodavstvom Petoknjižja. Današnje prvo čitanje govori o drugom elementu kada Ezra čita Božji zakon pred narodom, koji ga je pozorno slušao.

Za tu je prigodu bila podignuta povišena govornica, ne samo zato da se svećenik Ezra razgovijetno čuje, već da bude i na očigled svemu narodu. I u našim crkvama postoji povišena propovjedaonica ili ambon s kojeg i u modreno vrijeme svećenik naviješta Bož-

ju riječ. Veoma je važan i vizualni kontakt s navjestiteljem Božje Riječi, a listić s nedjeljnim čitanjima što ga držimo u ruci ne može nadomjestiti naše cjelovito sudjelovanje u događaju naviještanja Božje riječi okupljenoj zajednici i pažljivoga slušanja Božje riječi. Narod svojim položajem tijela pokazuje poštovanje prema Božjim riječima, te ustajanje naroda u trenutku kada Ezra otvara knjigu izražava unutarnje stanje pripravnosti slušatelja, koji ostavlja udoban položaj sjedenja i zauzima položaj pripravnosti i spremnosti primanja. Poklanjanje licem do zemlje pokazuje poštovanje i vjeru naroda, koji u ljudskoj izgovorenoj riječi vjerom prepoznaje kreativnu snagu Boga Stvoritelja i Spasitelja.

Tek nakon ovih izvanjskih gesta što izražavaju vjeru naroda, započinje svečano čitanje Božjega zakona. Zakon se čitao po odlomcima ili manjim cjelinama, kao što i danas čitamo odlomke Evanđelja, što donose nekakvu misaonu cjelinu. Najopasnije čitanje Svetoga pisma danas jest ono u kojem se riječ, ili rečenica, Sv. pisma uzimaju iz izvornog okruženja ili konteksta, te postaju oružje različitih ideologa koji Božju istinu nastoje iskoristiti po vlastitoj mjeri za određene interese. Zato svećenik Ezra čita Božji zakon po odlomcima, kojima nakon toga razlaže smisao. To isto u modernoj Crkvi čini svećenik, jer svojim razlaganjem ili propovijedanjem svećenik pomaže narodu razumjeti ono što je pročitano. Nitko ne može slijediti nejasne upute te je jasnoća smisla Božje riječi potrebna narodu, da bi je mogao razumjeti, a onda i slijediti. Ponekad je Božja riječ na prvi pogled nejasna i teško shvatljiva, te svećenik najprije mora sam Božju riječ razumjeti, što on postiže proučavanjem Božje riječi ili studijem, te osobnom molitvenom pripravom.

### **Djelotvorna Božja riječ**

Postoje trenutci kada zbog zahtjevnosti Božje riječi ljudima klonu snage i čovjek počinje tugovati i plakati nad vlastitom bijedom u usporedbi s idealima što ih pronalazi u Svetome pismu. To je potpuno drukčiji stav od onoga što se ponekad prepozna u našim zajednica-

***P**od Kristovim srcem treba razumjeti Sveto pismo koje upravo otkriva srce Kristovo. To je srce prije Muke bilo zatvoreno jer Pismo bijaše nejasno. Ali poslije Muke otvoreno da oni koji ga sada poznaju, razmotre i shvate kako trebaju protumačiti proroštva..*

*sv. Toma Akvinski*

ma kada pojedinci i grupe nastoje ušutkati svećenika, jer navodno veoma otvoreno propovijeda, te kao da proziva pojedine mane prisutne u osobnom životu, ili unutar naših obitelji i društva. Nespremnost na promjenu u osobnom životu i zatvorenost za Duh Božje riječi koji puše nad našim životom proizvodi upravo ovakve stavove, te neprijateljstvo koje takvi pojedinci ili grupe pokazuju prema svećeniku nije radi osobnih razloga s obzirom na svećenika, nego upravo radi nespremnosti za slušanje Božje riječi koja potiče na promjenu. Nisu takvi bili povratnici iz babilonskog sužanjstva, nego su dozvolili da riječi Božjega zakona prodiru u njihovo srce, te da prozivaju njihove mane. Prirodna reakcija u tome trenutku bila je suza u oku radi vlastite nedostatnosti, te narod počinje tugovati i plakati.

Zato Ezra i Nehemija bodre i sokole narod u njihovoj teškoj situaciji zabranjenih miješanih brakova, kao i u drugim životnim situacijama koje su se protivile Božjem načinu života opisanom u Sv. pismu, jer cilj Božje riječi nije slomiti čovjeka, nego ga uzdići na višu duhovnu razinu djelovanja, tako da se svaki vjernik može ogledati u Božjoj riječi i u njoj se prepoznati, te reći zajedno s Isusom u današnjem Evanđelju: »Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima.« Doista, cilj zapisane Božje riječi je ostvaren tek u trenutku kada ona postaje životvorna i djelatna u životu njezinih slušatelja, tj. kada se ona ispuni.

*Mladen Horvat*

# Četvrta nedjelja kroz godinu

30. siječnja 2022.

## ULAZNA PJESMA

Spasi nas, Gospodine,  
Bože naš, i saberi nas iz  
naroda, da slavimo tvoje  
sveto ime, da se tvojom  
slavom ponosimo.  
(Ps 106, 47)

## ZBORNA MOLITVA

Gospodine, Bože naš,  
tvoja Crkva počinje svetu  
službu: daj da te štujemo  
svom dušom te u tvom  
Duhu ljubimo i prihvaća-  
mo sve ljude.  
Po Gospodinu.

## DAROVNA MOLITVA

Gospodine, donosimo  
na oltar darove u znak  
svoga služenja i preda-  
nja: primi ih i pretvori u  
otajstvo našeg otkuplje-  
nja. Po Kristu.

## PRIČESNA PJESMA

Rasvijetli lice svoje nad  
slugom svojim, po svojoj  
me dobroti spasi!  
Gospodine, ne bilo me  
stid što te zazvah!  
(Ps 31,17-18)

## POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, ova pričest  
obnovila je u nama  
božanski život. Molimo da  
po tom sredstvu spasenja  
neprestano rastemo u  
vjeri. Po Kristu.

## Prvo čitanje Jr 1, 4-5.17-19

*Postavih te za proroka svim narodima.*

Čitanje Knjige proroka Jeremije

U dane Jošijine: Dođe mi riječ Gospodnja: »Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina izađe, ja te posvetih, za proroka narodima postavih te. Ti bedra svoja sad opashi, ustaj, pa ćeš im govoriti sve što ti ja zapovjedim. Ne dršći pred njima, da ne bih morao učiniti da uzdržeš pred njima. Danas te, evo, postavljam kao grad utvrđeni, kao stup željezni, ko zidinu brončanu protiv sve zemlje: protiv kraljeva i knezova judejskih, svećenikâ i naroda ove zemlje. I borit će se s tobom, al te neće nadvladati jer ja sam s tobom da te izbavim.« – govori Gospodin,

Riječ Gospodnja.

## Otpjevni psalam Ps 71, 1-4a.5-6ab.15ab.17

**Pripjev: Usta će moja razglašivati pomoć tvoju.**

Tebi se, Gospodine, utječem,  
ne daj da se ikada postidim!  
U pravdi me svojoj spasi i izbavi,  
prikloni uho k meni i spasi me!

Budi mi hrid utočišta  
i čvrsta utvrda spasenja  
jer ti si stijena i utvrda moja.

Bože moj, istrgni me iz ruke zlotvora.

Jer ti si, Gospodine, ufanje moje,  
Gospodine, uzdanje od moje mladosti!  
Na te se oslanjam od utrobe;  
ti si mi zaštitnik od majčina krila.

## Drugo čitanje 1Kor 13, 4-13 – kraća verzija

*Postavih te za proroka svim narodima.*

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Ljubav je velikodušna, dobrotiva je ljubav, ne zavidi, ljubav se ne hvasta, ne nadima se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije razdražljiva, ne pamti zlo; ne raduje se nepravdi, a raduje se istini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi.

Ljubav nikad ne prestaje. Prorokovanja? Uminut će. Jezici? Uminut će. Spoznanje? Uminut će. Jer djelomično je naše spoznanje, i djelomično prorokovanje. A kada dođe ono savršeno, uminut će ovo djelomično. Kad bijah nejače, govorah kao nejače, mišljah kao nejače, rasuđivah kao nejače. A kad postadoh zreo čovjek, odbacih ono nejačko. Doista, sada gledamo kroza zrcalo, u zagonetki, a tada – licem u lice! Sada spoznajem djelomično, a tada ću spoznati savršeno, kao što sam i spoznat!

Gerbrand van den Eeckhout, *Krist poučava u sinagogi u Nazaretu*, 1658.

A sada: ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali najveća je među njima ljubav.

Riječ Gospodnja.

### **Pjesma prije evanđelja Lk 4, 18**

Gospodin me posla  
blagovjesnikom biti siromasima,  
proglasiti sužnjima oslobođenje.

### **Evanđelje Lk 4, 21-30**

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Isus progovori u sinagogi: »Danas se ispunilo Pismo što vam još odzvanja u ušima.« I svi su mu povlađivali i divili se milini riječi koje su tekle iz njegovih usta. Govorahu: »Nije li ovo sin Josipov?«

A on im reče: »Zacijelo ćete mi reći onu prispodobu: Liječniče, izliječi sam sebe! Što smo čuli da se dogodilo u Kafarnaumu, učini i ovdje, u svom zavičaju.« I nastavi: »Zaista, kažem vam, nijedan prorok nije dobro došao u svom zavičaju. Uistinu, kažem vam, mnogo bijaše udovica u Izraelu u dane Ilijine kad se na tri godine i šest mjeseci zatvorilo nebo pa zavlada velika glad po svoj zemlji. I ni k jednoj od njih nije bio poslan Ilija doli k ženi udovici u Sarfati sidonskoj. I mnogo bijaše gubavaca u Izraelu za proroka Elizeja. I nijedan se od njih ne očisti doli Naaman Sirac.«

Čuvši to, svi se u sinagogi napune gnjevom, ustanu, izbace ga iz grada i odvedu na rub brijega na kojem je sagrađen njihov grad da ga strmoglave. No on prođe između njih i ode.

Riječ Gospodnja.

### **PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE**

Ulazna:	791	Spasi nas Gospodine
ili:	226.1	Od sva se četiri vjetra
Otpjevni psalam:		Usta će moja razglašivati ( <a href="http://www.hilp.hr">www.hilp.hr</a> )
Prinosna:	226.2 i 3	Tisuću zrnaca skupa
Pričesna:	188	Na Isusov se spomen sam
	245	Moj Isuse
Završna:	175	O srce Sina Božjega



## **MOLITVA VJERNIKA**

Braćo i sestre, utecimo se iskrenim prošnjama vječnom Ocu koji nam je u svome Sinu dao pravi primjer kako ljubiti Boga i bližnje. Recimo zajedno:

*Nauči nas ljubiti, Gospodine!*

1. Tvoja je Crkva potrebna obraćenja i ponovnog vraćanja na tvoj put. Obdari je Svetim Duhom da snažnije prione uz tvoju Riječ i sve svoje pouzdanje stavi u tvoje ruke, molimo te.
2. Tvoji su proroci bili snažni bedemi društva po kojima se tvoja milost izlivala na narode. Podaj svećenicima tu istu snagu i gorljivost u naviještanju tvoga spasenja, molimo te.
3. Mnogi su svećenici i laici odabrali misionarski poziv kako bi tvoju ljubav donijeli u zabačene krajeve svijeta. Budi uz njih u svim teškoćama koje ih mogu snaći na tom putu i hrabri ih svojom ljubavlju, molimo te.
4. Iz narodâ si izabrao ljude i postavio ih kao vladare da upravljaju državama i kraljevstvima svijeta. Daj da vladaju pravedno i razborito te da svoje pouzdanje stave u tvoje milosrdno srce, molimo te.
5. Naši su se pokojni u životnim kušnjama oslanjali na tvoju providnost i u svemu te nastojali slijediti. Podaj im u vječnosti gledati te licem u lice, molimo te.

Oče vječni, primi ove naše prošnje i milostivo ih usliši. Želimo se u svemu oslanjati na tvoje očinsko srce kako bismo te u vječnosti mogli savršeno spoznati. Po Kristu, Gospodinu našem.

## Grad, stup i zidina

**Z**animljiv je ovonedjeljni tekst proroka Jeremije koji donosi prorokov poziv. Bog tumači kako je proroka od začeca odabrao, oblikovao i odredio za proroka. S druge je strane zadatak koji je pred prorokom. On mora opasati bedra, a to znači da mora biti spreman za put i za bitku u koju će se pretvoriti njegova služba. Bog mu kaže: »Danas te, evo, postavljam kao grad utvrđeni, kao stup željezni, k'o zidinu brončanu protiv sve zemlje: protiv kraljeva i knezova judejskih, svećenika i naroda ove zemlje. I borit će se s tobom, al' te neće nadvladati jer ja sam s tobom da te izbavim.«

### Obećana čvrstoća i trajnost

Utvrđeni grad znak je čvrstoće i sigurnosti te bi trebao pružiti zaštitu od neprijatelja. Nje-

gove su zidine i kule obrana za njegove stanovnike. Kad Bog kaže Jeremiji da je kao stup željezni, valja imati na umu da je Jeremija živio u vremenu koje se naziva mlađe željezno doba. Nisu ljudi tada poznavali čvršćeg materijala od željeza. Od željeza se izrađivalo jedino doista učinkovito oružje. Željezni stup odolijeva svemu i ništa ga ne može slomiti ili oštetiti. Konačno, Bog Jeremiju vidi kao zidinu brončanu. Bronca je, istina, mekši materijal od željeza, no od bronce se nikad nisu gradile zidine. U to vrijeme zidine su bile kamene i uglavnom su značile sigurnost za stanovništvo. Nikome nije padalo na pamet graditi zidine od metala. Pa ipak, Jeremija je viđen kao nadprosječno čvrst i siguran u sukobu s onima kojima mora preneti Božju riječ – riječ koja poziva na obraćenje. Mnogo se zapravo ovdje traži od Jeremije.



Jean-Charles Pardinel, *Isus izbačen iz nazaretske sinagoge*, 1857.

## Čovjekova krhkost

Tvrtke koje prodaju različite vrste proizvoda često takve proizvode žele prikazati čvrstima, neslomljivima, pouzdanima te za to daju i čvrsta jamstva. Doista, ako se proizvod koristi prema uputama proizvođača, najvjerojatnije će i doživjeti predviđeni vijek trajanja. Ako se pak njegova izdržljivost neprestano stavlja na kušnju, ako se traže granice njegove čvrstoće i pouzdanosti, doći će i do loma. Od kakva god materijala proizvod bio, i kako god kvalitetno bio izrađen, na kraju će se pokazati njegove slabosti i njegova krhkost.

Slično je i s čovjekom. Možemo biti po naravi čvrsti, snažni, otporni, no nakon mnogo sukoba, neprijateljstava i u okolnostima loših odnosa, čovjek se na kraju slomi. Dogodilo se to i Jeremiji. U jednom je trenutku ovako pisao: »Tada mi ti, Gospodine, razotkri njihove spletke. A ja bijah kao janje krotko što ga vode na klanje i ne slutih da protiv mene snuju pakosne naume. Uništimo drvo još snažno, iskorijenimo ga iz zemlje živih, da mu se ime nikad više ne spominje! Ali ti, Gospodine nad vojskama, koji pravedno sudiš, koji ispituješ srca i bubrege, daj da vidim kako se njima osvećuješ, jer tebi povjerih parnicu svoju« (Jr 11,18-20).

## Sigurnost u Bogu

Jeremija nije više svjestan svoje čvrstoće. Nema više ni utvrđena grada, ni želznoga stupa, ni brončanih zidina. On je tek slab čovjek koji se sada oslanja na Boga. I tada može vratiti snagu.

Kad se nađemo u nevoljama jer želimo doista živjeti svoju vjeru, tada nam prvi oslonac treba biti Bog. Želimo li čvrsto stajati uz moralno učenje evanđelja, moramo se osloniti na Boga. Želimo li izbaciti iz sebe svaki stid zbog svoje vjere, na Boga se moramo osloniti. Želimo li u svemu biti poštenji, na Boga se moram osloniti. Želimo li biti u svemu dosljedni, na Boga se moramo osloniti.

U ovonedjeljnom evanđeoskom odlomku vidimo Isusa na početku njegova javnog djelovanja. I on se mora suočiti s neprijateljstvima, s nerazumijevanjima i odbacivanjem. Nije ga to ništa manje boljelo ili smetalo, nego

**P**omanjkanje vjere, kod onih koji žive u grijehu, ne rađa se iz tajanstvenosti koja okružuje vjeru. Istina je, Bog je vjerske istine objavio tamom i otajstvenošću kako bismo stekli veće zasluge vjerujući u njih, ali one su nam ipak toliko očite po znakovima koji ih objavljuju da nije samo nerazborito, nego je prava izopačenost i ludost ne vjerovati u njih.

sv. Alfonz Liguori

što bi nas boljelo ili bi nam smetalo. Ipak, on nastavlja sve do križa. Odakle mu snaga i volja? Oslonio se na svoga Oca! I još nešto: ljubio je svoje neprijatelje i ljubio je one kojima je bio poslan.

Veličanstveni hvalospjev ljubavi iz Prve poslanice Korinćanima upravo pokazuje kako je čovjek neznatan, slab i ništavan ako nema ljubavi. Bez ljubavi čovjek nije ni utvrđeni grad, ni željezni stup, ni brončana zidina, nego obične činele koje same po sebi ne daju glazbu. Ako u okolnostima koje možda nisu sklone vjeri nastojimo svaku osobu ljubiti, jer je ta osoba Božje dijete, postajemo sve čvršći znak Boga u ovome svijetu. Pritom valja ljubiti i one koji nas napadaju i koji napadaju našu vjeru, pa i one koji hule Boga. To su ljudska bića, Božja stvorenja, od Boga ljubljena, za koje je također Krist umro i uskrsnuo. Takva je ljubav zahtjevna i to se vidi iz ovoga hvalospjeva. No ona čovjeku uzvraća stotruko. S takvom ljubavlju postajemo utvrđeni grad, željezni stup i brončana zidina koja i drugima može biti štiti i oslonac.

Tako se dolazi do sigurnosti i mira koje može pružiti samo Bog. To je onaj mir u kojem je čovjek pomiren s Bogom i sposoban pomiriti se s ljudima oko sebe. To je ona sigurnost koja proizlazi iz svijesti o Božjoj prisutnosti. To je ona ljubav koju nam Bog pokazuje i koju želimo posredovati drugima.

Darko Tepert

# Peta nedjelja kroz godinu

6. veljače 2022.

## ULAZNA PJESMA

Dodite, prignimo koljena  
i padnimo nice pred  
Gospodinom koji nas  
stvorio, jer on je Gospodin,  
Bog naš. (Ps 95, 6-7)

## ZBORNA MOLITVA

Gospodine, tvoja nam je  
milost jedina nada, a tvoja  
zaštita jedina sigurnost.  
Molimo te: snaži svoju  
obitelj neprestanim  
dobročinstvima.  
Po Gospodinu.

## DAROVNA MOLITVA

Gospodine, ti nam jelo  
i piće daješ za održanje  
vremenitog života.  
Molimo te da nam  
postanu i otajstvo  
vječnoga spasenja.  
Po Kristu.

## PRIČESNA PJESMA

Neka hvale Gospodina za  
dobrotu njegovu, za  
čudesa njegova sinovima  
ljudskim! Jer gladnu dušu  
on nasiti, dušu zgladnjelu  
on napuni dobrima.  
(Ps 107, 8-9)

## POPRIČESNA MOLITVA

Bože, htio si da jedemo  
od jednog kruha i pijemo  
iz jedne čaše.  
Daj da životom budemo  
jedno u Kristu i u radosti  
plodni za spasenje svijeta.  
Po Kristu.

## Prvo čitanje Iz 6, 1-2a.3-8

*Evo me, mene pošalji!*

Čitanje Knjige proroka Izaije

One godine kad umrije kralj Uzija, vidjeh Gospodina gdje sjedi na prijestolju visoku i uzvišenu. Skuti njegova plašta ispunjahu svetište. Iznad njega stajahu serafi i klicahu jedan drugome: »Svet! Svet! Svet! Gospodin nad vojskama! Puna je sva zemlja slave njegove!« Od gromka glasa onih koji klicahu stresose se dovraci na pragovima, a Dom se napuni dimom. Rekoh: »Jao meni, propadoh jer čovjek sam nečistih usana. U narodu nečistih usana prebivam, a oči mi vidješe Kralja, Gospodina nad vojskama!« Jedan od serafa doletje k meni: u ruci mu žerava koju uze kliještima sa žrtvenika; dotače se njome mojih usta i reče: »Evo, usne je tvoje dotaklo, krivica ti je skinuta i grijeh oprošten.« Tada čuh glas Gospodnji: »Koga da pošaljem? I tko će nam poći?« Ja rekoh: »Evo me, mene pošalji!«

Riječ Gospodnja.

## Otpjevni psalam Ps 138, 1-5. 7c-8

*Pripjev: Pred licem anđelâ pjevam tebi, Gospodine.*

Zahvaljujem ti, Gospodine, iz svega srca  
jer si čuo riječi mojih usta.

Pred licem anđelâ pjevam tebi,  
bacam se nice prema svetom hramu tvome.

Zahvaljujem imenu tvome  
za tvoju dobrotu i vjernost.

Kad sam te zazvao, uslišio si me,  
dušu si moju pokrijepio.

Nek ti zahvaljuju, Gospodine,  
svi kraljevi zemlje kad čuju riječi usta tvojih,  
nek pjevaju putove Gospodnje:

»Zaista, velika je slava Gospodnja!«

Gospodine, tvoja me desnica spašava!  
Gospodin će dovršiti što započe za me!

Gospodine, vječna je ljubav tvoja:  
djelo ruku svojih ne zapusti!

## Drugo čitanje 1Kor 15, 3-8.11 (kraća verzija)

*Ovako propovijedamo, ovako vjerujete.*

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Doista, predadoh vam ponajprije što i primih: Krist umrije za grijeha naše po Pismima; bi pokopan i uskrišen treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim dvanaestorici. Potom se ukaza braći, kojih bijaše više od pet stotina zajedno; većina ih još i sada živi, a neki usnuše. Zatim se ukaza Jakovu, onda svim apostolima. Najposlije,

Konrad Witz, *Čudesan ulov riba*, 1444.

kao nedonoščetu, ukaza se i meni. Ili dakle ja ili oni: tako propovijedamo, tako vjerujete. Riječ Gospodnja.

### Pjesma prije Evanđelja Mt 4, 19

Hajdete za mnom, govori Gospodin, učinit ću vas ribarima ljudi

### Evanđelje Lk 5, 1-11

*Oni ostaviše sve i pođoše za njim.*

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme:

Dok se oko Isusa gurao narod da čuje riječ Božju, stajaše on pokraj Genezaretskog jezera. Spazi dvije lađe gdje stoje uz obalu; ribari bili izašli iz njih i ispirali mreže. Uđe u jednu od tih lađa; bila je Šimunova pa zamoli Šimuna da malo otisne od kraja. Sjedne te iz lađe poučavaše mnoštvo.

Kada dovrši pouku, reče Šimunu: »Izvezi na pučinu i bacite mreže za lov.« Odgovori Šimun: »Učitelju, svu smo se noć trudili i ništa ne ulovismo, ali na tvoju riječ bacit ću mreže.« Učiniše tako te uhvatiše veoma mnogo riba; mreže im se gotovo razdirale. Mahnuše drugovima na drugoj lađi da im dođu pomoći. Oni dođoše i napuniše obje lađe, umalo im ne potonuše.

Vidjevši to, Šimun Petar pade do nogu Isusovih govoreći: »Idi od mene! Grešan sam čovjek, Gospodine!« Zbog lovine riba što ih uloviše bijaše se zapanjio on i svi koji bijahu s njime, a tako i Jakov i Ivan, Zebedejevi sinovi, drugovi Šimunovi. Isus reče Šimunu: »Ne boj se! Odsada ćeš loviti ljude!« Oni izvukoše lađe na kopno, ostaviše sve pođoše za njim.

Riječ Gospodnja.

### PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	78.2	Dodite prignimo koljena
ili:	207	Prigni se svako koljeno
Otpjevni psalam:		Pred licem anđela (ŽV 1/2010)
Prinosna:	XV	Oče primi žrtvu ovu
Pričesna:	154	Žeđa duša moja
	200	O Kruše živi, milosni
	244	Odzivam se Isuse
Završna:	184 ili 283	Ti divni Kralj si nebesnik
ili:	259	Krist nas je sobom hranio



### MOLITVA VJERNIKA

Braće i sestre, uputimo svoje molitve Bogu Ocu i dozvolimo mu da preoblikuje ustaljenost naše svakodnevice kroz ovaj istinski susret u njegovu domu:

1. Tvoja je Crkva zajednica ljudi koji unatoč svojoj grešnosti ustraju na putu ka spasenju. Obdari je poniznošću i vodi svojim milosrdem kako bi bila odjek Božje riječi u svijetu, molimo te.
2. Naši su svećenici iskusili tvoju blizinu i ljubav, te prihvatili pastirsku službu usprkos svim poteškoćama. Ojačaj ih svojim Duhom kako bi revno i s ljubavlju vršili povjerenu im službu, molimo te.
3. Mnoge mladiće i djevojke i danas pozivaš u svećenički i redovnički stalež. Podari im hrabrost i otvoreno srce za prihvaćanju poslanja u koje ih pozivaš, molimo te.
4. Ljudima si povjerio razna poslanja u društvu kako bi zajednički pridonosili boljitku svijeta. Po svojoj nam ljubavi podari potrebne sposobnosti kako bi svoje poslanje vršili stručno i pravedno, molimo te.
5. Sve nas pozivaš da u svojoj različitosti pristupimo tvome oltaru jednaki pred tobom. Hrani nas svojom riječi i kruhom života te pripremaj kroz ovaj život za vječnost u tvome kraljevstvu, molimo te.

Bože Oče, od tebe nam dolazi milost da možemo uvidjeti i priznati svoju grešnost. Počuj ove naše molitve i mijenjaj naše živote u svakom susretu s tobom. Po Kristu, Gospodinu našem.

## Od Boga pozvani

**B**ožja riječ ove nedjelje govori o susretu između Boga i čovjeka, između svetoga i grešnoga. Svaki istinski susret s Bogom mijenja čovjeka, podsjeća ga na njegovo poslanje i odgovornost. To se dogodilo i Izaiji u grandioznoj viziji postavljenoj u jeruzalemskom hramu, o kojoj govori prvo čitanje, a to se i događa Petru i njegovim suputnicima Jakovu i Ivanu pri susretu s Isusom na Genezaretskom jezeru. Dok se s jedne strane osjećaju užasnuto, jer poput Izaije, pred Božjom svetošću, otkrivaju vlastiti grijeh, s druge strane su oduševljeni tim susretom i pronalaze smisao svog života te otkrivaju svoje poslanje, a ono će se, kao što kaže sveti Pavao u drugom čitanju, sastojati od naviještanja Gospodinova djela spasenja. Nema evanđeoskog poslanja bez iskustva Boga. Poslanje Izaije, Petrovo, Jakovljevo, Ivanovo i Pavlovo rođeno je iz dubokog i osobnog iskustva Boga. Njihovi će životi biti promijenjeni iskustvom Božje blizine. Sveti Bog nema problema s grešnicima – dapače, on ih poziva u svoju službu – nego s umišljenim pravednicima.

### Božja svetost

Kakva je to Božja svetost o kojoj govori prorok Izaija? Usklikom *qadoš* – svet, koji serafi triput ponavljaju (trishagion), izražava se istinska punina Božje svetosti. Inače, pojam potječe iz prastare semitske religijske prakse, gdje označava nešto posve drugo, drukčije, suprotno pojmu *hol* – šuplje, prazno, profano. Nasuprot nečemu što nema nikakva oslonca, što je u sebi prazno, Gospodin se pokazuje kao apsolutna punina, drukčiji od svega ostalog. Označavajući Gospodinovu drukčijost od svega svijeta, pa i od ljudi, očitovanu u njegovu apsolutno posebnom odnosu prema stvarnosti, *qadoš* u biti izriče upravo *odnos*, jer samo u susretu s Gospodinom može se doživjeti njegova svetost. Pojam *qadoš* uključuje i druga značenja: uzvišenost, veličanstvenost i neshvatljivost. Svetost se odnosi na samu Božju bit, na ono što Boga čini Bogom. Zato je svetost isključivo Božje svojstvo, a Bog ga može djelomice udijeliti i drugim bićima i stvarima, pa se može govoriti o svetim mjestima (Izl 3,5), svetim vremenima (Post 2,3; Izl 31,14), svetim ljudima (2Kr 4,9) i svetom narodu (Izl 19,5).

Božja svetost iskazuje se u biblijskom smislu prije svega u različitosti njegove biti od čovjekove – pa onda i u njegovu djelovanju, koje je drukčije od čovjekova – a očituje se kao snaga ljubavi, koja je izvor Božjega milosrđa. Tom ljubavlju Gospodin vodi svijet, a osobito svoj Narod.

Psalam 138 zahvalnička je pjesma sionske zajednice, oslobođene iz sužanjstva. Posužanjski pisac u svojim se mislima, a djelomice i njihovoj formulaciji, vidljivo oslanja na Izaijinu knjigu. Psalam je izvorno bio određen za kulturnu zajednicu koja se okupljala u hramu i za njezina zahvalnička bogoslužja za oslo-



Raffaello di Giovanni Santi, *Čudesan ulov riba*, 1515.-1516.

bođenje iz sužanjstva. Međutim, ovaj je psalam također pjesma i novozavjetnoga Božjeg naroda. Prema Otkrivenju, slavljenje Boga u Crkvi jest slavljenje Boga i Jaganca u zajedništvu s anđelima, i neprolazna mu je tema Božje djelo oslobođenja, koje je postiglo svoj cilj. Crta oslobođenja, koju ovaj psalam naznačuje, u Kristovu je događaju postala svijetao i obećavajući luk koji osvjetljuje Crkvu, koja se doduše još suočava s nevoljama, ali stalno joj je pred očima cilj – konačno oslobođenje.

### Ribari i pastiri

Isus je ilustrirao zadaću svojih suradnika pomoću dviju slika: ribara i pastira. Obje su danas jednako važne, ali prevladava slika pastira. U običnom ribolovu ribar traži svoju zaradu, a ne ribu, a slično i pastir: pase i čuva stado, ne za dobro stada, nego za svoje dobro, jer mu stado daje mlijeko, vunu i janjce. U evanđeoskom značenju događa se suprotno: ribar treba služiti ribi, a pastir se žrtvovati za svoje ovce dotle da za njih dadne svoj život.

Danas nam trebaju i pastiri i ribari. No, zašto neki ljudi moraju imati ulogu ribara, a drugi ulogu riba, jedni ulogu pastira, a drugi ovaca? Odnos između ribara i ribe, kao i između pastira i ovaca, sugerira ideju nejednakosti, superiornosti. Nitko ne voli biti broj u stadu ni prepoznavati pastira iznad sebe. Ovdje moramo odbaciti predrasudu: naime, u Crkvi nitko nije samo ribar, ili samo pastir, i nitko nije samo riba ili ovca. Svi smo i jedno i drugo, a samo je Krist jedini ribar i pastir. Prije nego je postao ribarom ljudi, Petar je bio nekoliko puta ulovljen: kada se, hodajući po vodi, prepao i počeo tonuti, a posebno nakon što je zatajio Isusa. Da bi naučio što znači biti dobar pastir, morao je iskusiti i što znači biti »izgubljena ovca«. Svećenici su spremniji biti pastiri nego ribari: lakše je Riječju i sakramentima hraniti ljude koji dolaze u Crkvu nego ići tražiti one koji su zalutali ili su daleko od Crkve. Stoga je danas uloga ribara u Crkvi neizmjerljivo važna i nenadomjestiva.

Prije čudesnog ribolova Petar se uvjerio u moć Isusove riječi kad mu je izliječio puni-

*Za biblijsku egzegezu, nosiva je u cijeloj epizodi Isusova riječ. Ona se zove i Božja riječ. Mnoštvo je želi čuti od Isusa. On odabire za govornicu lađu, malo otisnutu od kraja da bi ga svi čuli. Božju riječ, dakle, naviješta iz lađice Petrove. Poslije toga Petar na Isusovu riječ – koja je za nj zapovijed – baca mreže za lov. Isusova je riječ moćna, čudotvorna. A odmah potom postaje Isusova riječ pozivna, riječ poslanja, riječ koja opunomoćuje: »odsada ćeš loviti ljude!« Ribolovac je pozvan da bude dušlovac. A lovit će ljude, vabiti ih tom istom Isusovom riječju koja ostaje: riječ pozivna, riječ čudotvorna, riječ puna moći – sve do danas.*

Bonaventura Duda

cu (4,38). Stoga na Isusovu riječ baca mreže premda zna da je po danu nepovoljno vrijeme za ribolov. Nakon što je ribolov uspio, Isus obećava Petru da će ga učiniti ribarom ljudi. Ta Isusova riječ je neizravan poziv Petru da ga slijedi u apostolskoj službi, ali kao obećanje ona je više od poziva. Petar je grešan i svjestan je toga, tako da njegovo poslanje, ljudski gledano, nema velikih izgleda da će uspjeti. Međutim, događaj čudesnog ribolova ulijeva mu hrabrost za apostolsku službu usprkos svim poteškoćama, vanjskim i unutarnjim. Apostolsko služenje ne temelji se na sposobnosti apostola ni na čestitosti onih kojima su poslani nego na Gospodinovoj moći i snazi. Petar, kao i svi ostali, zna da se apostolsko poslanje ne temelji na vlastitim sposobnostima nego na Božjoj riječi. Iako je Petar grešnik – on je toga svjestan i to ne krije – Isus ga je pozvao u svoju službu, molio za njega (22,31) i pogledao ga (22,61). Zato Petar i može ostvariti svoje poslanje ne oslanjajući se na svoje vlastite snage nego na riječ Božju.

Danimir Pezer

# Šesta nedjelja kroz godinu

13. veljače 2022.

## ULAZNA PJESMA

Budi mi, Gospodine, hrid  
zaštite, tvrđava spasenja.  
Jer ti si hrid moja, tvrđava  
moja, radi imena svoga  
vodi me i ravnaj!  
(Ps 31, 3-4)

## ZBORNA MOLITVA

Bože, rekao si da boraviš  
u pravednu i iskrenu srcu.  
Daj da mi budemo takvi te  
se trajno nastaniš u nama.  
Po Gospodinu.

## DAROVNA MOLITVA

Gospodine, nek nas ovaj  
prinos očisti i obnovi na  
sliku Kristovu, da vršimo  
tvoju volju i postignemo  
obećanu nagradu.  
Po Kristu.

## PRIČESNA PJESMA

Bog je tako ljubio svijet  
da je dao svoga Sina  
Jedinorođenca da nijedan  
koji u njega vjeruje ne  
propadne, nego da ima  
život vječni. (Iv 3,16)

## POPRIČESNA MOLITVA

Gospodine, uživali smo  
kruh s neba. Daj da ga  
uvijek budemo gladni  
jer nam daje pravi život.  
Po Kristu Gospodinu  
našemu.

## Prvo čitanje Jr 17, 5-8

*Proklet čovjek koji se uzda u čovjeka,  
a blagoslovljen koji se uzda u Gospodina.*

Čitanje Knjige proroka Jeremije

Ovo govori Gospodin: »Proklet čovjek koji se uzda u čovjeka, i slabo tijelo smatra svojom mišicom, i srce svoje od Gospodina odvraća. Jer on je kao drač u pustinji: ne osjeća kad je sreća na domaku, tavori dane u usahloj pustinji, u zemlji slanoj, nenastanjenoj. Blagoslovljen čovjek koji se uzda u Gospodina i kome je Gospodin uzdanje. Nalik je stablu zasađenu uz vodu što korijenje pušta k potoku: ne mora se ničeg bojati kad dođe žega, na njemu uvijek zelenilo ostaje. U sušnoj godini brigu ne brine, ne prestaje donositi plod.«  
Riječ Gospodnja.

## Otpjevni psalam Ps 1, 1-4.6

**Pripjev: Blago čovjeku koji se uzda u Gospodina.**

Blago čovjeku koji ne slijedi savjeta opakih,  
ne staje na putu grešničkom  
i ne sjeda u zbor podrugljivaca,  
već uživa u zakonu Gospodnjemu,  
o zakonu njegovu misli dan i noć.

On je ko stablo zasađeno pokraj voda tekućica što u svoje vrijeme plod donosi; lišće mu nikad ne vene,  
sve što radi dobrim urodi.

Nisu takvi opaki, ne, nisu takvi!  
Oni su ko pljeva što je vjetar raznosi.  
Jer Gospodin zna put pravednih,  
a propast će put opakih.

## Drugo čitanje 1Kor 15, 12.16-20

*Ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša.*

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo: Ako se propovijeda da je Krist od mrtvih uskrsnuo, kako neki među vama govore da nema uskrsnuća mrtvih? Jer ako mrtvi ne uskršavaju, ni Krist nije uskrsnuo. A ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša, još ste u grijesima. Onda i oni koji usnuše u Kristu, propadoše. Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjedniji smo od svih ljudi.

Ali sada: Krist uskrsnu od mrtvih, prvina usnulih!  
Riječ Gospodnja.

## Pjesma prije evanđelja Lk 6, 23ab

Radujte se i poskakujte, govori Gospodin,  
evo, plaća vaša velika je na nebu.



Karl Bloch, *Propovijed na gori*, 1877.

## MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre,  
stavimo svoje pouzdanje u Boga  
koji je uvijek isti i neprolazan  
kako bismo primili plaću u nebu  
i baštinili život vječni.

Recimo zajedno:

*Bože, povedi nas pravim putem!*

1. Učiš nas kako je pouzdanje u tebe, našeg Stvoritelja, put ka primanju tvoga blagoslova. Izlij obilje blagoslova na svoju Crkvu kako bi hrabro svjedočila vjeru u Kristovo uskrsnuće, molimo te.
2. Mnogi svećenici trpe razne pogrde poradi tvoga imena. Budi uz njih te ih učini hrabrim i radosnim navjestiteljima tvoga imena u svakome društvu i narodu, molimo te.
3. U svijetu ima mnogih ljudi koji trpe siromaštvo i glad. Potakni nas na iskazivanje milosrđa prema potrebitima i zahvalnost što možemo darivati, molimo te.
4. Mnogi su ljudi pritisnuti bolima i svojim životnim problemima. Utješi ih svojom očinskom ljubavlju kako bi u križu prepoznali istinsku radost što ih ne napuštaš, molimo te.
5. Onima koji su za života vjerovali u uskrsnuće tvoga Sina podaj u vječnosti uživati blaženi mir u tvojoj slavi, molimo te.

Dobri Bože, svakoga dana iznova daješ da izabiremo put kojim ćemo kročiti ovim životom. Neka naš put uvijek bude put dobra i pravednosti u kojem svo svoje pouzdanje stavljamo u tvoje milosrdno srce. Po Kristu, Gospodinu našem.

### Evangelje Lk 6,17.20-26

*Blago vama, siromasi! Jao vama, bogataši!*

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

U ono vrijeme: Isus siđe s dvanaesticom i zaustavi se na ravnu. Podigne oči prema učenicima i govoraše:

»Blago vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje! Blago vama koji sada gladujete: vi ćete se nasititi! Blago vama koji sada plačete: vi ćete se smijati! Blago vama kad vas zamrže ljudi i kad vas izopće i pogrde te izbace ime vaše kao zločinačko zbog Sina Čovječjega! Radujte se u dan onaj i poskakujte: evo, plaća vaša velika je na nebu. Ta jednako su činili prorocima oci njihovi!«

»Ali jao vama, bogataši: imate svoju utjehu! Jao vama koji ste sada siti: gladovat ćete! Jao vama koji se sada smijete: jadikovat ćete i plakati! Jao vama kad vas svi budu hvalili! Ta tako su činili lažnim prorocima oci njihovi.«

Riječ Gospodnja.

### PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	223	S nama je Gospod nad vojskama
ili:	1	Svi kliknimo Kristu
Otpjevni psalam:		Blago čovjeku ( <a href="http://www.hilp.hr">www.hilp.hr</a> )
Prinosna:	231	Jedan kruh
Pričesna:	135.3	Bog je tako ljubio svijet
	186	Sva ljubavi mi, Isuse
	199 ili 200	O Kruše živi, milosni
Završna:	753	Do nebesa

## »Jao vama« – »Blago vama«

Izbor. Pojam je to koji svoj korijen vuče iz riječi 'brati', a tijekom svoga života čovjek puno puta i bere i izabire. Nikada čovjeku nije teško kada mora birati između dva dobra jer će, naravno, uvijek vrlo lako izabrati ono veće dobro. No, do poteškoća dolazi kada čovjek stoji pred teškim izborom ili pak traži slobodu izbora. Pred jednim tako težim izborom stajao je čovjek već na samim počecima svijeta kada je stajao pred izborom čiji će glas poslušati: Stvoriteljev ili Neprijateljev. Jednjem ploda sa stabla spoznaje dobra i zla čovjek je donio svoj izbor. Zašto je čovjek izabrao slušati Neprijateljev, a ne Stvoriteljev glas ostat će nam misterij. Čak će i sveti Pavao uskliknuti »Jadan li sam ja čovjek!« (Rim 7,24) na činjenicu da ne čini dobro koje bi htio, nego zlo koje ne bi htio – to čini (usp. Rim 7,19). Razlog za to pronalazi u grijehu koji prebiva u njemu (usp. Rim 7,20) i s tim grijehom čovjek se bori čitav svoj život te je uvijek stavljen pred izbor između dobra i zla, ljubavi i zlobe ili pak između »blago vama« i »jao vama«, i u konačnici između života i smrti.

Kako pak izgleda to razdoblje između života i smrti i čime će to razdoblje biti ispunjeno ovisi o svakom čovjeku, odnosno o onome što bere i bira te u koga stavlja svoje uzdanje, svoje ufanje: u čovjeka koji prolazi ili u Boga koji je uvijek isti, neprolazan.

### Blago vama...

Birajući Stvoritelja čovjek izabire slušati i čuti riječi »Blago vama«. Samim time čovjek je izabrao u ovom svijetu biti siromašan, gladan, i plakati. Ali isto tako izabrao je biti i mržen i prognan i to sve zbog nikog drugog doli samo zbog Sina Čovječjega. Tako to izgleda iz perspektive svijeta i prolaznoga. Ali čovjek koji svoje uzdanje stavlja u Gospodina zna da svoju plaću neće dobiti od svijeta već od Gospodina na nebesima. I zato je vjernik unatoč svemu s čime je suočen u ovome svijetu i bogat i sit i pun smijeha i blagoslovljen. Odnosno, »nalik je stablu zasađenu uz vodu što korijenje pušta k potoku: ne mora se ničega bojati kada dođe žega, na njemu uvijek zelenilo ostaje. U sušnoj godini brigu ne brine,



Cosimo Rosselli, *Propovijed na gori*, 1481-1482.

ne prestaje donositi plod« i to ne bilo kakav već onaj pravednosti i iskrenosti (usp. Zborna molitva) koji je pak u potpunoj suprotnosti s plodom nepravde i laži čije sjeme sije čovjekov neprijatelj.

### **Jao vama...**

Birajući njegovu stranu što drugo čovjek može čuti osim »jao vama« kada bogatstvo, sitost, radost i hvalu i sigurnost traži u prolaznom, a »prolazi obličje ovoga svijeta« (1 Kor 7,31). U nešto što prolazi čovjek nikako ne može staviti svoje uzdanje jer mu to donosi nesigurnost i vječni strah, a onda je i takav čovjek proklet i »kao drač u pustinji: ne osjeća kad je sreća na domaku, tavori dane u usahloj pustinji, u zemlji slanoj, nenastanjenoj«. Tada zapravo čovjek ostaje sam, a već je Gospodin na počecima svijeta potvrdio da »nije dobro da čovjek bude sam« (Post 2,18), već je taj čovjek uvijek usmjeren prema nekome.

### **Čežnja za »Blago vama!«**

Katekizam Katoličke Crkve (br. 27) uči kako je »čežnja za Bogom upisana u čovjekovo srce, jer je od Boga i za Boga stvoren. Bog nikada ne prestaje čovjeka privlačiti sebi. Samo će u Bogu čovjek pronaći istinu i blaženstvo za čime neprekidno traga«. Razmišljajući upravo nad tim riječima papa Benedikt XVI. u jednoj katehezi (7. prosinca 2012.) potiče kako »ne smijemo zaboraviti da je dinamizam čežnje uvijek otvoren otkupljenju. Pa i onda kada se zaputi stranputicom, kada trči za umjetnim rajevima i čini se da gubi sposobnost da teži pravom dobru. Ni u ponoru grijeha u čovjeku se ne gasi ona iskra koja mu omogućuje prepoznati pravo dobro, kušati ga i započeti tako ponovni uspon, na kojem mu Bog, darom svoje milosti, neće nikada uskratiti svoju pomoć. Svi, uostalom, trebamo proći taj put čišćenja i ozdravljenja te čežnje. Mi smo putnici prema nebeskoj domovini, prema onom punom, vječnom dobru koje nam nitko neće moći oduzeti«.

*Riječ je Isusova ponovno i ponovno, kroz stoljeća i tisućljeća, u isto vrijeme i šokantna i pozivna i presudna. Tko bi se drugi ikada osudio tako stati pred ljude, i onoga i našega vremena: »Blago vama, siromasi! Blago vama, gladni, zaplakani, bačeni s puta!« I da ne bude nesporazuma, Isus pojačava svoja četiri blaženstva s četiri uporna: »Jao vama, bogataši! Jao vama koji ste siti! Jao vama koji se smijete! Jao vama kad vas svi budu hvalili!« Naumice sam, citirajući, izostavio glavnu, nosivu riječ u ovom proglašenju, a to je riječ sada. A upravo je ona za razumijevanje prevažna. Nije doduše ponovljena u svakom članku, ali je duboko zasađena u cjelinu ove Isusove poruke. [...] »Blago vama koji sada plačete! Jao vama koji se sada smijete!« Očito je riječ, rekli bismo, o dva vremena jedne te iste egzistencije, pa stoga i o privremenosti, i sadašnjega plača i sadašnjega smijeha. Snaga se Isusove riječi, dakle, usmjeruje na ono vrijeme poslije, na neki veliki obrat koji se stalno pomalja u evanđeljima kao odlučan za svaku ljudsku egzistenciju, i za pojedince i za epohe.*

Bonaventura Duda

To pak vječno dobro je Kristovo uskrsnuće u kojem i pronalazimo temelj za »blago vama«. Upravo taj događaj vjere i danas i sada slavimo te ispovijedamo da naša vjera nije uzaludna, već je ispunjena čvrstom nadom i savršenom ljubavlju. To je ono što želimo i tijekom idućega tjedna posvjedočiti čovječanstvu koji jedva čeka čuti »Blago vama!« A bez Gospodina, kao »najvećeg ideala čovječanstva« (bl. Alojzije Stepinac) to nećemo moći reći. A mi smo tome svjedoci (usp. Dj 3,15).

Tomislav Hačko

## Molitva Ocu nebeskom za obitelj

Bože, iz kojega proizlazi svekoliko očinstvo,  
na nebu i na zemlji,  
Oče, koji si Ljubav i Život, učini  
da svaka obitelj na zemlji  
po Tvome Sinu, Isusu Kristu,  
»rođenome od Djevice«  
i po Duhu Svetome  
postane istinskim prebivalištem Života i Ljubavi  
za sve više novih naraštaja.

Učini da Tvoja ljubav  
upravlja mislima i djelima supružnika  
na dobro njihovih vlastitih obitelji  
i svih obitelji na svijetu.

Učini da mladi naraštaj u obitelji pronade  
snažno uporište za svoje čovječstvo  
i svoj rast u istini i ljubavi.

Učini da se ljubav utvrđena milošću sakramenta ženidbe  
pokaže snažnijom od svih nemoći i kriza  
kroz koje često prolaze naše obitelji.

Učini najzad – to molimo po zagovoru  
Svete nazaretske Obitelji –  
da Crkva među svim narodima na zemlji  
mogne plodonosnije ispuniti svoje poslanstvo  
u obitelji i po obitelji.  
Po Kristu Gospodinu našem,  
koji je Put, Istina i Život  
u vijeke vjekova.

Amen.

*Sv. Ivan Pavao II.*



## INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL  
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050  
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr



# LITURGIJSKI KALENDAR

## s Kalendarom narodnih imena

**U PRODAJI**



**Cijena: 30 kn**

U Liturgijskom kalendaru za svaki tjedan kroz godinu predviđene su po dvije stranice s naznakom liturgijskih čitanja za svaki dan te citatom iz evanđelja dana. Na kraju kalendara nalazi se Mjesečni preglednik za 2023. godinu. Ove godine dodan je i **KALENDAR NARODNIH IMENA**. Kalendar ima 152 stranice, otisnut je dvobojno i uvezan u termolabilno platno, što mu omogućava potrebnu savitljivost i otpornost na habanje. Na količinu od deset i više primjeraka odobravamo 10% popusta. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu kalendara.

Narudžbe na: [narudzbe@hilp.hr](mailto:narudzbe@hilp.hr) ili pozivom na broj +385 (0)1 5635 050.

## živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD  
Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BIH, SRB, MNE: 36 EUR  
Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Sva prava pridržana. Nijedan se dio liturgijsko-pastoralnog lista Živo vrelo ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronski, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti glavnog i odgovornog urednika.



HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL  
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji